

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ – ΤΟΜΕΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ & ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΕΝΤΡΟ ΨΥΧΟ-ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
ΤΩΝ ΔΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ «ΩΜΕΓΑ»

ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
**ΔΥΝΗΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΟ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

ΣΕ ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΜΕ ΤΟ
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΤΟΥ ΤΕΙ ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΚΑΙ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΟ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΣΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. Η
ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΡΟΠΩΝ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ.**

ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ
ΑΜ: 6307Μ014

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

1. Αναπλ. Καθ. Κ. Κοσκινάς, Επιβλέπων
2. Δρ. Γ. Βαρδάγγαλος, Μέλος
3. Δρ. Χ. Τσέκερης, Μέλος

ΙΟΥΝΙΟΣ 2011

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο πλανήτης βιώνει μian επανάσταση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών (ΤΠΕ), με ένα γιγαντιαίο χάσμα να σχηματίζεται ήδη ανάμεσα στις εκβιομηχανισμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες σε ό, τι αφορά την πρόσβαση στις ΤΠΕ. Η διαφορά αυτή μεταξύ της «τεχνολογίας των πλούσιων» και της «τεχνολογίας των φτωχών», ή «εχόντων-μή εχόντων», ορίζεται συνήθως ως το διεθνές ψηφιακό χάσμα. Η γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος ίσως να μην αποτελεί πρώτη προτεραιότητα, όταν κάτοικοι στον αναπτυσσόμενων κρατών δίνουν αγώνα με την πρόσβαση σε καθαρό νερό και υγειονομική περίθαλψη. Οι ΤΠΕ δεν αποτελούν πανάκεια, αλλά εργαλείο, το οποίο μπορεί να κάνει πραγματικά τη διαφορά. Μέσω της πρόσβασης στις ΤΠΕ, οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες θα είναι σε θέση να ανταλλάσσουν πληροφορίες και, γενικότερα, να ενισχύσουν την ευαισθητοποίηση σχετικά με την καταπολέμηση της ανέχειας και των περιπτώσεων μη απόδοσης δικαιοσύνης. Κάτι τέτοιο οδηγεί σε αύξηση της οργανωτικότητας και την ενίσχυση της συλλογής και διάδοσης πληροφοριών ζωτικής σημασίας με ένα γρήγορο και οικονομικά αποδοτικό τρόπο. Η μελέτη αυτή εκπονήθηκε-ακολουθώντας τόσο την περιγραφική όσο και την ποσοτική προσέγγιση-με στόχο την ανάλυση των τρεχουσών επικοινωνιακών και ΤΠΕ υποδομών στην Ελλάδα και την ΕΕ, καθώς επίσης και τις πολλαπλές πρωτοβουλίες που εφαρμόζονται και θα πρέπει να εφαρμοστούν σε παγκόσμιο επίπεδο για την αντιμετώπιση των βασικών εμποδίων στην γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος.

ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ

ΤΠΕ, Ψηφιακό Χάσμα, Ελλάδα, ΕΕ, πρωτοβουλίες

ABSTRACT

The world is undergoing an Information Communications Technology (ICT) revolution, and a gigantic gulf already exists between the industrialised and developing countries in terms of access to ICTs. It is this disparity between the 'technology-rich' and 'technology-poor', or 'have-not's', that is commonly referred to as the international digital divide. Bridging the digital divide may seem like a low priority when many in the developing world struggle with access to clean water and healthcare. ICT is not a panacea, but as a tool, it can make a real difference. Access to ICT means that not-for-profits in less developed countries are able to share information and raise awareness to combat poverty and injustice. This means increased organisational efficiency and an increased ability to collate and disseminate vital information swiftly and cost-effectively. This study was conducted in both a descriptive and a quantitative approach, in order to analyze the current communications and ICT infrastructure in Greece and the EU, as well as the multiple initiatives that have been, and need to be, implemented across the world to address the major obstacles to bridging the digital divide.

KEYWORDS

ICTs, Digital Divide, Greece, EU, initiatives

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ	6
2. ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΣΜΑ: ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΥΖΩΝΙΚΟΤΗΤΑΣ	7
3. ΤΟ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΣΜΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	
3.1. ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΕ	9
Πίνακας 3.1.1: Γεωγραφική κατανομή χρηστών νέων τεχνολογιών στο Ηνωμένο Βασίλειο	11
Γράφημα 3.1.1: Οι 10 κορυφαίες στην χρήση του Διαδικτύου χώρες της ΕΕ	10
Γράφημα 3.1.2: Οι 10 κορυφαίες στην χρήση του Διαδικτύου χώρες της Ευρώπης	10
3.2. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	12
Πίνακας 3.2.1: Διείσδυση ηλεκτρονικών συσκευών σε επίπεδων νοικοκυριών Ευαίσθητων Κοινωνικών Ομάδων	13
Πίνακας 3.2.2: Πρόσβαση στο Διαδίκτυο και χρήση Η/Υ από Ευαίσθητες Κοινωνικές Ομάδες	14
Γράφημα 3.2.1: Συχνότητα χρήσης Η/Υ από Μετανάστες, Υπερήλικες και ΑΜΕΑ	14
Γράφημα 3.2.2: Συχνότητα χρήσης Διαδικτύου από Μετανάστες, Υπερήλικες και ΑΜΕΑ	14
Γράφημα 3.2.3: Εξέλιξη χρήσης Διαδικτύου στην Ελλάδα (2000-2010)	17
Γράφημα 3.2.4: Έλληνες χρήστες Internet και Facebook	17
4. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	
4.1. ΚΡΙΣΙΜΕΣ ΣΥΝΟΔΟΙ	18
4.2. Ο ΝΕΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΟΤΟΥ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ	19
5. ΕΓΧΩΡΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	22
6. ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΣΜΑ: ΜΙΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	25
7. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	27
Γράφημα 7.1: Χρήση Διαδικτύου παγκοσμίως ανα γεωγραφική ζώνη	30
8. ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	30
9. ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	
9.1. ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	34
9.2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ	37
10. ΕΡΕΥΝΑ	39
Γράφημα 10.1: ΦΥΛΟ	40
Γράφημα 10.2: ΗΛΙΚΙΑ	40
Γράφημα 10.3: ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ	41
Γράφημα 10.4: ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ...	41
Γράφημα 10.5: ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΥΡΙΩΣ ΓΙΑ	42
Γράφημα 10.6: Είμαι εξοικειωμένος/η με τουλάχιστον δύο (2) από τις εξής συσκευές: Τηλεόραση, DVD Player, Κονσόλα Ηλεκτρον.Παιχνιδιών, Επιτραπέζιος Η/Υ, Φορητός Η/Υ, Smartphone	43
Γράφημα 10.7: Η χώρα που βρίσκεται στην κορυφή της χρήσης του Διαδικτύου στην ΕΕ	

είναι η...	43
Γράφημα 10.8: Γνωρίζω τί είναι το Ψηφιακό Χάσμα	44
Γράφημα 10.9: Οι λόγοι που δημιουργούν το Ψηφιακό Χάσμα (κενό ανάμεσα σε άτομα/ομάδες που ωφελούνται από τις νέες τεχνολογίες και σε εκείνους που δεν ωφελούνται) είναι...	44
Γράφημα 10.10: Οι ομάδες που πλήττονται περισσότερο από τον Ψηφιακό Αναλφαβητισμό στην Ελλάδα είναι..	45
Γράφημα 10.11: Η δράση που απαιτείται για την άρση του Ψηφιακού Χάσματος στην Ελλάδα είναι...	45
Γράφημα 10.12: Η δράση που απαιτείται για την βελτίωση της Ψηφιακής Οικονομίας στην Ελλάδα είναι...	46
11.ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ: ΟΥΤΟΠΙΑ Η' ΕΦΙΚΤΟΣ ΣΤΟΧΟΣ;	47
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εξέλιξη των νέων τεχνολογιών της επικοινωνίας, με αποκορύφωμα την ανακάλυψη του Διαδικτύου επέφερε μεγάλες αλλαγές στην ζωή των ανθρώπων. Το Διαδίκτυο γρήγορα αναδείχτηκε σε ένα από τα πιο δημοφιλή μέσα επικοινωνίας και διακίνησης των πληροφοριών, με αυξημένες δυνατότητες ενημέρωσης και επιλογής, με πολλούς επιστήμονες να εκφράζουν την αισιοδοξία τους για την μετάβαση στην κοινωνία της πληροφορίας, μιας κοινωνία συμμετοχής με ίσες ευκαιρίες για όλους. Ωστόσο, η προσδοκία για την ύπαρξη ίσων ευκαιριών συνδεσιμότητας και πρόσβασης στο Internet και στα νέα ηλεκτρονικά μέσα παραγωγής και μετάδοσης των πληροφοριών, δεν διαφαίνεται στο άμεσο μέλλον. Συνεπώς, δημιουργείται ο κίνδυνος δημιουργίας Ψηφιακού Χάσματος, μεταξύ προνομιούχων που αξιοποιούν το Διαδίκτυο και τις δυνατότητες που προσφέρει και στους εκείνων που έχουν περιορισμένη πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες (MARCHANT, ALLENBY and HENKERT, 2011).

Είναι πλέον εμφανές ότι οι νέες τεχνολογίες έχουν μεγάλη επίδραση στη διαμόρφωση ενός νέου οικονομικού υποδείγματος. Η δυναμική της ψηφιακής επανάστασης καθώς και η μεγάλη ταχύτητα με την οποία αυτή εξαπλώνεται, απαιτεί τον επανακαθορισμό των κριτηρίων, αφενός μεν του προσδιορισμού του επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης, αφετέρου δε της σχεδίασης της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Η μετάβαση προς το ψηφιακό μέλλον είναι προδιαγεγραμμένη και το ενδεχόμενο της οπισθοδρόμησης έχει πλέον εκλείψει (ΧΤΟΥΡΗΣ, 1997). Επομένως, τα νέα χαρακτηριστικά της ψηφιακής οικονομίας ολοένα και περισσότερο λαμβάνονται υπόψη στα κριτήρια αξιολόγησης των σημερινών οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών και προβλημάτων. Έτσι, δημιουργείται η ανάγκη επαναπροσδιορισμού αρκετών μεταβλητών, οι οποίες έως σήμερα εθεωρούντο σταθερές στη σχεδίαση της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής.

Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής οικονομικής ενοποίησης, η διαδικασία της «σύγκλισης» των κρατών περιελάμβανε αποκλειστικά την εξέταση κλασικών μακροοικονομικών μεγεθών. Σήμερα όμως, οι δείκτες ψηφιακής ανάπτυξης αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο αξιολόγησης της πορείας των κρατών-μελών στο πλαίσιο της Ε.Ε. Επομένως, η προσπάθεια που καταβάλλουν χώρες, όπως και η Ελλάδα, προκειμένου να επιταχύνουν την αποτελεσματικότητα της πολιτικής τους, επιβαρύνεται με επιπλέον στόχους. Στο πλαίσιο αυτό, για να μπορέσουν τα κράτη να εξασφαλίσουν βιώσιμη ανάπτυξη με νέους όρους, αλλά και για να επιβιώσουν οι επιχειρήσεις στο νέο ψηφιακό περιβάλλον της παγκοσμιοποίησης και της ψηφιακής τεχνολογίας, θα πρέπει να ληφθούν αποφάσεις, οι οποίες προϋποθέτουν τη ρήξη με τα κατεστημένα κοινωνικά και επιχειρηματικά πρότυπα (ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, 2005).

Το νέο οικονομικό υπόδειγμα απαιτεί την ενσωμάτωση της ψηφιακής πολιτικής σε όλους τους επιμέρους τομείς οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, αλλά και στις δραστηριότητες εκείνες οι οποίες σχετίζονται με την εξωτερική πολιτική και την εικόνα των κυβερνήσεων στο διεθνές πολιτικό στερέωμα (ΧΤΟΥΡΗΣ, 1997). Αυτός ο έντονος ρυθμός διαμόρφωσης των τάσεων της νέας οικονομίας είναι εμφανής στις τεχνικές διοίκησης και οργάνωσης, στην ταχύτητα εμφάνισης και υιοθέτησης νέων τεχνολογιών, αλλά και στις στρατηγικές διαχείρισης του ψηφιακού περιεχομένου. Οι σύγχρονοι πολιτικοί, επιχειρηματίες και πολίτες του 21ου αιώνα πρέπει πλέον να σκέφτονται με

ψηφιακούς όρους. Η νέα αυτή οικονομία περιλαμβάνει πληθώρα ευκαιριών, αλλά και απειλών για το σύνολο της οικονομικής, επιχειρηματικής και κοινωνικής δραστηριότητας.

Σε διεθνές επίπεδο, εκφράζεται η πεποίθηση ότι ο βαθμός στον οποίο το σύγχρονο οικονομικό, πολιτικό και επιχειρηματικό γίνεσθαι θα ενστερνιστεί τα νέα δεδομένα, αλλά και θα προβλέψει την επίλυση των νέων ζητημάτων που εγείρονται με την έλευση της νέας ψηφιακής εποχής, και θα προσδιορίσει τη βιωσιμότητα της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης μέσα στις επόμενες δεκαετίες. Βασικό ζήτημα σ' αυτή την μεγάλη αλλαγή αποτελεί και η αντιμετώπιση του ψηφιακού χάσματος που απειλεί με περιθωριοποίηση όχι μόνο μεμονωμένες ομάδες αλλά και ολόκληρα κράτη (MARCHANT, ALLENBY and HENKERT, 2011). Ο όρος ψηφιακό χάσμα αποκτά όλο και πιο δυνατή παρουσία μέσα στο λεξιλόγιο της οικονομίας και της ανάπτυξης. Στην παρούσα μελέτη γίνεται μια προσπάθεια παρουσίασης του φαινομένου, αναφέρονται οι ορισμοί και οι δείκτες μέτρησης που χρησιμοποιούνται, καθώς και τα είδη του ψηφιακού χάσματος.

2. ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΣΜΑ: ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΥΖΩΝΙΚΟΤΗΤΑΣ

Το ψηφιακό χάσμα αποτελεί ένα θέμα αρκετά πολύπλοκο, η εξάπλωση του οποίου επηρεάζει την παγκόσμια οικονομία, και για την αντιμετώπιση του οποίου διοργανώνονται συνέδοι σε παγκόσμιο επίπεδο, όπου εκφράζονται απόψεις και σκέψεις προς αυτήν την κατεύθυνση. Ιδιαίτερο βάρος δίδεται στο ρόλο της εκπαίδευσης καθώς και στις αλλαγές που χρειάζεται να γίνουν προκειμένου όλοι οι άνθρωποι σε όλον τον πλανήτη να έχουν ίσες δυνατότητες και ευκαιρίες στον νέο ψηφιακό κόσμο. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας στην προσπάθεια εύρεσης οριστικής λύσης στο πρόβλημα του ψηφιακού χάσματος είναι και η αποτελεσματική χρήση των νέων τεχνολογιών η οποία σε συνδυασμό με την πρόσβαση και την κατάλληλη εκπαίδευση θα μπορέσει να βοηθήσει στην ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στην ζωή των πολιτών όλου του κόσμου (DEFERRANTI and others, 2003). Η μη δυνατότητα προσαρμογής στις παρακάτω προκλήσεις των νέων τεχνολογιών μπορεί να γίνει αιτία δημιουργίας του ψηφιακού χάσματος μεταξύ των διαφόρων χωρών είτε αυτές ανήκουν στον αναπτυσσόμενο είτε στον αναπτυσσόμενο κόσμο:

- ✓ Η χειρωνακτική εργασία χάνει προοδευτικά την σημασία που είχε στο παρελθόν, ως πηγή κοινωνικού πλούτου και κέρδους, ενώ αναβαθμίζεται η πνευματική εργασία, που περιέχει μεγάλο εύρος δεξιοτήτων. Η επένδυση στην ανάπτυξη των ανθρώπινων δεξιοτήτων και η γνώση ως στοιχείο της εργασίας, αποτελούν τον κινητήριο μοχλό του νέου μοντέλου ανάπτυξης. Αναβαθμίζεται ο ρόλος του εργαζόμενου που χειρίζεται σωστά την πληροφορία, μέσα σε μία συνεχή μαθησιακή διαδικασία.
- ✓ Με τη διάδοση των νέων τεχνολογιών, ο οικονομικός πλούτος αρχίζει να στηρίζεται λιγότερο στην κατοχή υλικών στοιχείων και περισσότερο σε μη υλικούς παράγοντες, όπως η πληροφορία, η γνώση, η έρευνα (MARCHANT, ALLENBY and HENKERT, 2011). Οι διαδικασίες της παραγωγής υλικών αγαθών τείνουν να υποχωρήσουν απέναντι στις διαδικασίες επεξεργασίας και μετάδοσης της πληροφορίας και επομένως στις νέες οικονομίες μετατίθεται προοδευτικά το κέντρο βάρους προς αυτήν την κατεύθυνση.

- ✓ Οι ICTs καθίστανται καταλυτικό στοιχείο για την ανταγωνιστικότητα μιας επιχείρησης. Η εξοικείωση με τη χρήση του Διαδικτύου και η ανάπτυξη συστημάτων e-business διευκολύνουν τις επιχειρηματικές δραστηριότητες. Οι νέες τεχνολογίες προσφέρουν στις επιχειρήσεις τις βάσεις για ριζική αναδιάρθρωση των δομών και του τρόπου λειτουργίας τους.
- ✓ Μέχρι σήμερα, η πληροφόρηση ήταν περισσότερο συγκεντρωμένη σε κάποιες κοινωνικές ομάδες, ενώ στην νέα κοινωνία της πληροφορίας, καθένας θα μπορεί να έχει πρόσβαση στη γνώση. Απο την εποχή κατα την οποία η πληροφόρηση ήταν ακριβή και αποσπασματική, σήμερα η πληροφόρηση είναι άφθονη και πολύ φθηνή. Οι νέες τεχνολογίες μείωσαν το κόστος και τον χρόνο αποθήκευσης, επεξεργασίας και μεταβίβασης των πληροφοριών. Καθίσταται, όμως, αναγκαία η εκμάθηση της δυνατότητας οργάνωσης και διαχείρισης της γνώσης, ώστε να καταστεί αυτή αληθινό εργαλείο που θα διευκολύνει την προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική πρόοδο (LUYT, 2004).
- ✓ Εφαρμογές όπως η τηλεργασία, επιτρέπουν τον εντοπισμό θέσεων εργασίας στο σύνολο της περιφέρειας μίας χώρας, καθώς και έξω από αυτήν. Έτσι, περιοχές που μέχρι τώρα θεωρούντο περιθωριοποιημένες, τώρα έχουν την δυνατότητα να εμπλακούν μέσα στο παγκόσμιο οικονομικό γίγνεσθαι.
- ✓ Βελτιώνονται ποιοτικά οι υπηρεσίες που παρέχονται στους πολίτες (π.χ. Στην ιατρική, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό κλπ).

Η τεχνολογική υστέρηση έχει σαν επακόλουθο την απώλεια ανταγωνιστικότητας σε οικονομικό επίπεδο, μεταξύ των διαφόρων χωρών. Το τεχνολογικό και οικονομικό κενό που δημιουργείται διευρύνει το ψηφιακό χάσμα. Χρειάζονται λοιπόν κάποιες ενέργειες που θα οδηγήσουν σε οικονομική αναβάθμιση της αγοράς. Σε αυτές τις ενέργειες περιλαμβάνεται και η χρήση ευρυζωνικών υπηρεσιών. Τα ευρυζωνικά δίκτυα και υπηρεσίες εγγυώνται την απρόσκοπτη πρόσβαση όλων των πολιτών στην πληροφορία και τα συστήματα επικοινωνίας. Ευρυζωνική πρόσβαση λοιπόν και ευρυζωνικές υπηρεσίες ορίζεται σε ευρεία έννοια το προηγμένο περιβάλλον αποτελούμενο από (ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, 2005):

- ✓ την παροχή γρήγορων συνδέσεων σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και με ανταγωνιστικές τιμές, χωρίς εγγενείς περιορισμούς στα συστήματα μετάδοσης και τον τερματικό εξοπλισμό των επικοινωνούντων άκρων
- ✓ την κατάλληλη δικτυακή υποδομή που: i) επιτρέπει την κατανομημένη ανάπτυξη υπαρχόντων και μελλοντικών δικτυακών εφαρμογών και πληροφοριακών υπηρεσιών, ii) ικανοποιεί τις εκάστοτε ανάγκες των εφαρμογών σε εύρος ζώνης, αναδραστικότητα και διαθεσιμότητα, και iii) είναι ικανή να αναβαθμίζεται συνεχώς ώστε να ικανοποιεί τις ανάγκες όπως αυτές αυξάνουν και μετεξελίσσονται με ρυθμό και κόστος που επιτάσσονται από την πρόοδο της πληροφορικής και της τεχνολογίας επικοινωνιών

Η ανάπτυξη των ευρυζωνικών δικτύων και υπηρεσιών θα επιφέρει σημαντικές αλλαγές σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων όπως, στην υγεία, στην εκπαίδευση και στην έρευνα, στην πληροφόρηση, στις επιχειρηματικές δραστηριότητες και στις εμπορικές συναλλαγές. Νέες τεχνολογικές λύσεις και υπηρεσίες εμφανίζονται με γοργούς ρυθμούς. Παρόλα αυτά όμως η αναμενόμενη ανάπτυξη συντελείται με αργούς ρυθμούς, δεδομένου ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις επιφέρουν δομικές αλλαγές σε όλους όσους εμπλέκονται στην τηλεπικοινωνιακή αγορά. Απαραίτητο κρίνεται και το κατάλληλο ρυθμιστικό πλαίσιο αποτελούμενο από πολιτικές, και παρεμβάσεις απαραίτητες για την ενδυνάμωση της καινοτομίας, την προστασία του ανταγωνισμού και την εγγύηση σοβαρής ισορροπημένης οικονομικής ανάπτυξης ικανής να προέλθει από τη γενικευμένη συμμετοχή στην Ευρυζωνικότητα.

3. ΤΟ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΣΜΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

3.1 Ψηφιακή σύγκλιση και ΕΕ

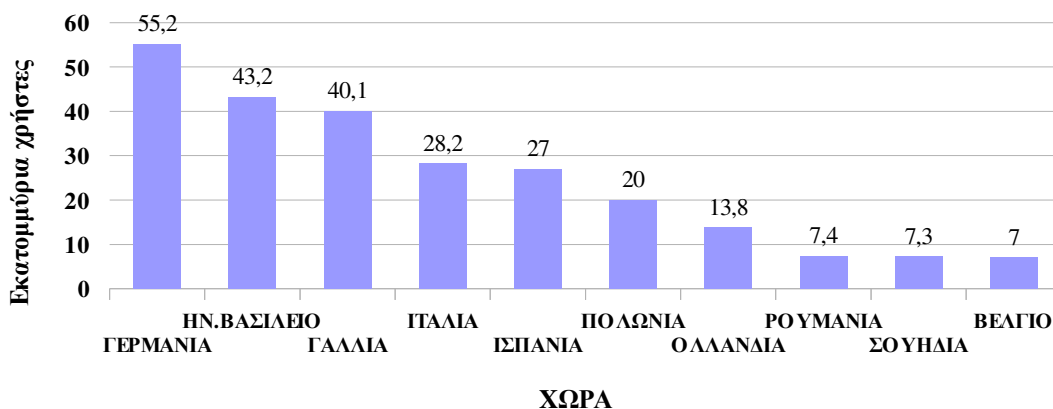
Η αστρονομική αύξηση του Διαδικτύου στα μέσα της δεκαετίας του '90, οι εφαρμογές του και οι νέες τεχνολογίες έχουν κυριαρχήσει σε όλο τον κόσμο. Αυτή η νέα μορφή τεχνολογίας πληροφοριών αντιμετωπίζεται ως εισιτήριο για ειρήνη, πρόοδο και ευημερία. Οι νέες τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών θεωρούνται ως ισχυρή πηγή προόδου για πολλές χώρες στην Αφρική, την Ασία και τη Λατινική Αμερική και έχουν χαρακτηριστεί όλο και περισσότερο ως θέματα συζήτησης στα διεθνή φόρουμ. Εντούτοις, το πρόβλημα του ψηφιακού χάσματος είναι όχι μόνο υπαρκτό αλλά και πολύ έντονο. Η πρόκληση του γεφυρώματος του χάσματος των πληροφοριών και της γνώσης είναι ένα θέμα στο οποίο δίνεται προτεραιότητα από πολλές αναπτυσσόμενες χώρες (YOUTIE, SHAPIRA and LAUDEMAN, 2007). Τα παγκόσμια προβλήματα που κατά καιρούς αναδεικνύονται καθώς και η χάραξη πολιτικής για την αντιμετώπισή τους περιορίζονται από τον χρόνο και τους πόρους των εμπλεκομένων, αλλά και από το γεγονός ότι απαιτείται να παρθούν αποφάσεις που θα επιδράσουν στα υλικά συμφέροντα κάποιων ομάδων μέσα στην κοινωνία.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αρμόδια για την Κοινωνία της Πληροφορίας και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας έχει υπογραμμίσει την ανάγκη της Ευρώπης να ξεπεράσει το συντομότερο τα προβλήματα που την εμποδίζουν να είναι ανταγωνιστική ως προς τις ΗΠΑ και την Ασία, όπως οι επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα στην έρευνα, η συνεργασία ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, η εκπαίδευση, κ.ά. «Η Ευρώπη δεν έχει αξιοποιήσει πλήρως τα πλεονεκτήματά της και ο δρόμος της ανάπτυξης περνά αναγκαστικά μέσα από τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών. Μόνο έτσι θα έχουμε πλούτο, θέσεις εργασίας, ανάπτυξη και κοινωνική ευημερία». Επίσης, τόνισε την υστέρηση της Ευρώπης έναντι των ΗΠΑ στην αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας. Ακόμη, έκανε σύγκριση των δαπανών που γίνονται για επενδύσεις στις νέες τεχνολογίες, οι οποίες στην Ευρώπη αντιστοιχούν στο ένα τρίτο των αμερικανικών επενδύσεων και στα δύο τρίτα των Ιαπωνικών.

Για την επίτευξη υψηλότερης ανάπτυξης, η Επιτροπή τόνισε ότι η Ευρώπη χρειάζεται βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, η οποία προϋποθέτει αύξηση της παραγωγικότητας. Και για όλα αυτά "οδηγός" είναι οι νέες τεχνολογίες, πρόσθεσε. Οι ICT συμβάλλουν στην τόνωση της οικονομίας με τρεις τρόπους, είτε η ευρωπαϊκή Επιτροπή: Πρώτον μέσω των επενδύσεων, δεύτερον μέσω της τεχνολογικής προόδου στον τομέα παραγωγής νέων τεχνολογιών και τρίτον μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας (ΑΛΙΜΗΣΗΣ, 2003). Έκανε έκκληση για ενίσχυση των πόρων στον τομέα της έρευνας των νέων τεχνολογιών, για πιο αποτελεσματική έρευνα και ζήτησε ευρύτερο ανταγωνισμό, που δίνει κίνητρα στις επιχειρήσεις να εφαρμόσουν καινοτομίες.

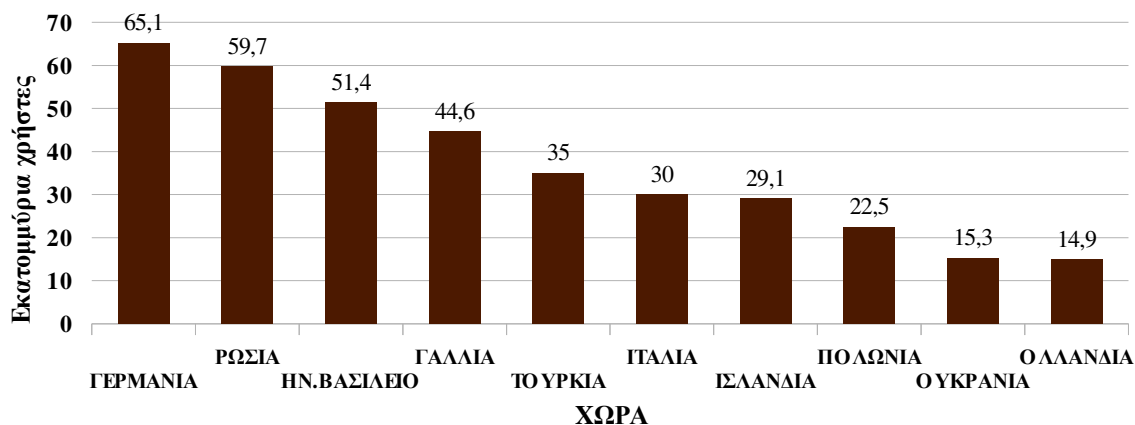
Γράφημα 3.1.1:

Οι 10 κορυφαίες στην χρήση του Διαδικτύου Χώρες της Ε.Ε. (πηγή: internetworldstats.com/stats4.htm βάση: 297.001.040 χρήστες internet - Δεκέμβριος 2008)

Γράφημα 3.1.2:

Οι 10 Κορυφαίες στην χρήση του Διαδικτύου Χώρες της Ευρώπης (πηγή: internetworldstats.com/stats4.htm βάση: 475.009.448 χρήστες internet - 30/6/2010)

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει, επίσης, η έρευνα με τίτλο "The UK Geography of the E-society: A national classification", όπου σκιαγραφούνται λεπτομερώς οι εξής "τύποι/κατηγορίες" χρηστών νέων τεχνολογιών στο Ηνωμένο Βασίλειο (PUBLICPROFILER.ORG):

- ✓ Κατηγορία A: E-unengaged
- ✓ Κατηγορία B: E-marginalised
- ✓ Κατηγορία Γ: Becoming engaged
- ✓ Κατηγορία Δ: E for entertainment and shopping
- ✓ Κατηγορία E: E-independents
- ✓ Κατηγορία Z: Instrumental E-users
- ✓ Κατηγορία ΣΤ: E-business users
- ✓ Κατηγορία Η: E-experts

Στον ΠΙΝΑΚΑ 3.1.1. παρουσιάζονται λεπτομερώς οι ιδιαιτερότητες της κάθε κατηγορίας, καθώς επίσης και η γεωγραφική κατανομή τους. Από τον πίνακα καθίσταται σαφές πως οι περισσότερο εξοικειωμένοι χρήστες του Διαδικτύου (Κατηγορία E έως H) διαμένουν, στην πλειοψηφία τους, στα μεγάλα και πολυπληθή αστικά κέντρα του Ηνωμένου Βασιλείου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.1: Γεωγραφική κατανομή χρηστών νέων τεχνολογιών στο Ηνωμένο Βασίλειο

ΓΚΡΟΥΠ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
A E-unengaged	Άτομα χαμηλών εισοδηματικών στρωμάτων, χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, υπερήλικες, άτομα χωρίς πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες	Βόρειος Αγγλία Σκωτία
B E-marginalised	Άτομα θετικά στην χρήση νέων τεχνολογιών, που αδυνατούν να αγοράσουν σχετικές συσκευές ή να λάβουν κατάλληλη εκπαίδευση	Βορειοδυτική Σκωτία
Γ Becoming engaged	Νεαρής ηλικίας άτομα, υπάλληλοι γραφείων, κάτοικοι μεγάλων αστικών κέντρων, που ενδιαφέρονται για την χρήση νέων τεχνολογιών και εφαρμογών	Κεντρικό Λονδίνο Νοτιοδυτική Σκωτία
Δ E for entertainment and shopping	Άτομα υψηλών εισοδηματικών στρωμάτων, τα οποία χρησιμοποιούν το διαδίκτυο κυρίως ως μέσο ψυχαγωγίας (π.χ.	Νότιος Ουαλία Κεντρική Αγγλία Νότιος Σκωτία

	μουσική, online gaming)	
<u>E</u> <u>E-independents</u>	Άτομα που ενδιαφέρονται για πρόσβαση σε πληροφορίες και για την διενέργεια συναλλαγών	Ανατολική Σκωτία Δυτική Ουαλία
ΣΤ <u>Instrumental E-users</u>	Άτομα μεσαίων εισοδηματικών στρωμάτων, που ενδιαφέρονται για συμφέρουσες online αγορές	Νοτιοανατολική Αγγλία Ανατολική Σκωτία
Ζ <u>E-business users</u>	Υψηλά εισοδηματικά στρώματα, επιτηδευματίες για επαγγελματικούς λόγους (π.χ. Τήρηση αρχείων πελατών/προμηθευτών)	Νότια Αγγλία Ανατολική Σκωτία
Η <u>E-experts</u>	IT experts, εξειδικευμένοι χρήστες	Κεντρικό Λονδίνο

Πηγή: Publicprofiler.org

3.2 Η περίπτωση της Ελλάδος

Ειδικότερα, όσον αφορά στην Ελλάδα, γίνεται μεγάλη προσπάθεια να προσαρμοστεί το εκπαιδευτικό σύστημα στις απαιτήσεις της ψηφιακής εποχής ώστε να επιτευχθεί αυξημένη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, δικτύωση των σχολείων, των πανεπιστημίων και της ακαδημαϊκής κοινότητας (περιλαμβανομένων των διοικητικών υπηρεσιών) κατάρτιση εκπαιδευτικών και μαθητών και ανάπτυξη ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού. Στόχος είναι να καταρτιστούν όλοι οι εκπαιδευτικοί στη χρήση του Internet και των multimedia και να είναι όλοι οι απόφοιτοι της υποχρεωτικής εκπαίδευσης ψηφιακά εγγράμματοι, να προχωρήσει η εφαρμογή της τηλεεκπαίδευσης και να έχουν εξοπλιστεί πλήρως όλα τα σχολεία και των τριών βαθμίδων της εκπαίδευσης με σύγχρονα υπολογιστικά και οπτικοακουστικά συστήματα (ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, 2005). Να σημειωθεί ότι μέχρι σήμερα έχει πραγματοποιηθεί επιμόρφωση 76.000 εκπαιδευτικών των ελληνικών σχολείων της Α' βαθμιας και Β' βαθμιας εκπαίδευσης και προγραμματίζεται επιπλέον επιμόρφωση 8.360 ακόμη εκπαιδευτικών.

Σύμφωνα με μελέτη του Παρατηρητηρίου για την Κοινωνία της Πληροφορίας για την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών (ΤΠΕ) σε όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων όπως τα ΑμεΑ, οι μετανάστες και τα άτομα 3ης ηλικίας, με στόχο μια Κοινωνία της Πληροφορίας με ισότιμη συμμετοχή όλων των πολιτών, παρατηρήθηκε πως οι ομάδες αυτές αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα ως προς τη χρήση των ΤΠΕ και την ισοτιμία της συμμετοχής τους στην ΚτΠ. Παρότι δεν υστερούν ποσοτικά στη χρήση των ΤΠΕ σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό, εμφανίζουν ιδιαιτερότητες και ιδιομορφίες που δημιουργούν με τη σειρά τους ειδικές ανάγκες και απαιτήσεις χρήσης των ΤΠΕ, οι οποίες θα πρέπει να αντιμετωπιστούν

αποτελεσματικά προκειμένου να διευκολυνθεί η συμμετοχή των ομάδων αυτών στην ΚτΠ. Οι ανισότητες που προκύπτουν και οι αντίστοιχες επιπτώσεις αποτελούν συνιστώσες του λεγόμενου «Ψηφιακού Χάσματος» και αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα σε βασικούς τομείς, όπως η παιδεία, η υγεία, η κοινωνική πρόνοια, η πρόσβαση στην αγορά εργασίας και η χρήση υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης (ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, 2005).

Συνολικά, η διείσδυση ηλεκτρονικού εξοπλισμού στα νοικοκυριά των τριών ευπαθών ομάδων καταγράφεται σημαντικά χαμηλότερη από το γενικό κοινό. Εκτός από την τηλεόραση, που είναι παρούσα σε όλα τα νοικοκυριά, η διείσδυση όλων των άλλων ηλεκτρονικών συσκευών είναι σημαντικά χαμηλότερη στα κοινά των ΑμεΑ, μεταναστών και σχεδόν ανύπαρκτη σε αυτό της 3ης ηλικίας. Σημαντική επίσης εμφανίζεται η διείσδυση του DVD στους ΑμεΑ και στους μετανάστες, αν και αρκετά χαμηλότερη από το γενικό κοινό.

	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	ΥΠΕΡΗΛΙΚΕΣ	ΑΜΕΑ
Τηλεόραση	99	98	99
DVD	62	17	55
Κονσόλα ηλεκτρ. παιχνιδιών	13	2	16
Επιτραπέζιος Η/Υ	10	4	22
Φορητός Η/Υ	7	1	6
Οικιακή σύνδεση Internet	9	2	13

Πηγή: Παρατηρητήριο ΚτΠ, 2010

Όπως προκύπτει από τον πίνακα που ακολουθεί, η πρόσβαση στο διαδίκτυο (είτε οικιακή είτε από άλλο σημείο πρόσβασης, μετρούμενη στο σύνολο των επαφών, εμφανίζεται σημαντικά χαμηλότερη μεταξύ των ΑμεΑ και των μεταναστών σε σχέση με το γενικό κοινό (15% και 16% αντίστοιχα), ενώ είναι εξαιρετικά χαμηλή μεταξύ ατόμων 3ης ηλικίας, μόλις 1%. Όσον αφορά τη χρήση Η/Υ, αυτή εντοπίστηκε σημαντικά χαμηλότερη μεταξύ των ΑμεΑ, μεταναστών και ελάχιστη μεταξύ των ατόμων 3ης ηλικίας, σε σχέση με το γενικό κοινό (24%, 20% και 2% αντίστοιχα).

	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	ΥΠΕΡΗΛΙΚΕΣ	ΑΜΕΑ
--	-------------------	-------------------	-------------

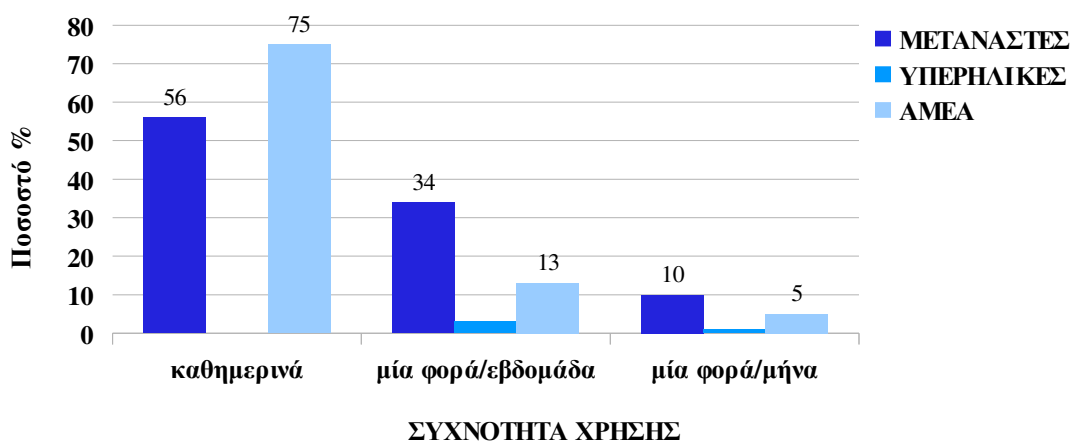
Πρόσβαση στο Internet	16	1	15
Χρήση Η/Υ	20	2	24

Πηγή: Παρατηρητήριο ΚτΠ, 2010

Αξίζει όμως να σημειωθεί, ότι, μεταξύ αυτών που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο, η συχνότητα χρήσης Υ/Η και διαδικτύου για τα ΑμεΑ και τους μετανάστες είναι αρκετά υψηλή, υποδηλώνοντας ότι τα ΑμεΑ και οι μετανάστες μπορούν να μνηθούν στις ΤΠΕ & στο Διαδίκτυο και να υιοθετούν ένταση χρήσης αντίστοιχη του γενικού κοινού. Το αντίστοιχο ποσοστό χρήσης για τα άτομα 3ης ηλικίας είναι πρακτικά ανύπαρκτο.

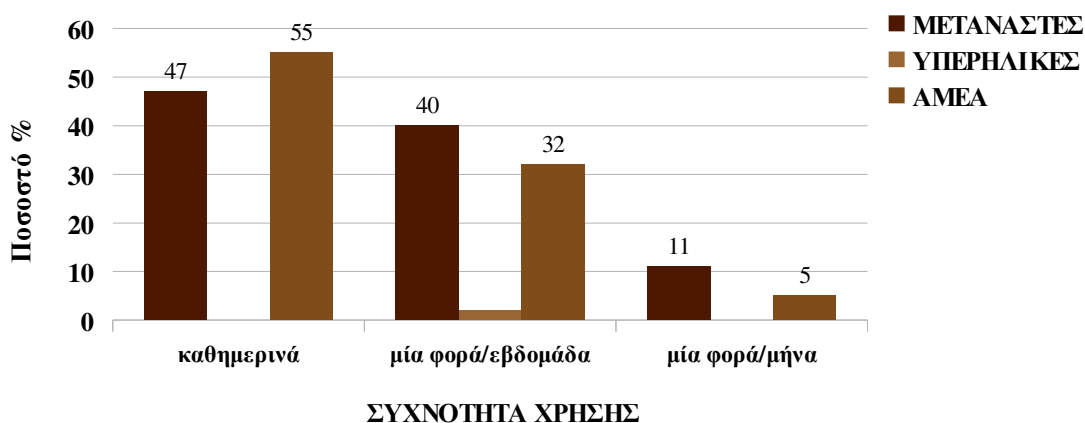
Γράφημα 3.2.1:

Συχνότητα Χρήσης Η/Υ από Μετανάστες, Υπερήλικες και ΑΜΕΑ(πηγή: Παρατηρητήριο ΚτΠ, 2010)

Γράφημα 3.2.2:

Συχνότητα Χρήσης Διαδικτύου από Μετανάστες, Υπερήλικες και ΑΜΕΑ(πηγή: Παρατηρητήριο ΚτΠ, 2010)

Σύμφωνα με στοιχεία πρόσφατης έρευνας του Παρατηρητηρίου για την Κοινωνία της Πληροφορίας, τα πρωτεία στη χρήση του Διαδικτύου κατέχουν οι άνδρες, οι νέοι ηλικίας 16-24 ετών, τα άτομα υψηλού μορφωτικού επιπέδου και οι κάτοικοι των μεγάλων αστικών κέντρων. Σε περιφερειακό επίπεδο, σημαντικές αποκλίσεις παρουσιάζονται μεταξύ των μεγάλων αστικών και των αγροτικών περιοχών. Οι γυναίκες υπολείπονται των ανδρών στη χρήση του Διαδικτύου, ενώ μένουν σταθερά πίσω και από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Υπάρχει σύγκλιση μεταξύ των νέων της χώρας μας ηλικίας 16-24 και των συνομηλίκων τους στην ΕΕ, η οποία επιτεύχθηκε με εντυπωσιακή άνοδο στη χρήση Η/Υ και Διαδικτύου μεταξύ 2007 και 2008. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παρατηρητηρίου για την ΚτΠ, το ποσοστό ανδρών και γυναικών που έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο διαμορφώνεται στο 52% και 37% αντίστοιχα.

Τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες παρατηρείται σημαντική αύξηση στη χρήση του Η/Υ και του Διαδικτύου στο διάστημα 2005-2008, ωστόσο το μεταξύ τους χάσμα φαίνεται να διευρύνεται (ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, 2009). Σε σχέση με το ευρωπαϊκό περιβάλλον, υπάρχει υστέρηση του ποσοστού των ελλήνων χρηστών έναντι των Ευρωπαίων. Ωστόσο, ο ανδρικός πληθυσμός της Ελλάδας εμφανίζει τάση σύγκλισης με τον αντίστοιχο της ΕΕ, έχοντας μειώσει την «ψαλίδα» από τις 23 στις 14 ποσοστιαίες μονάδες κατά την περίοδο 2005-2008. Αντίθετα, οι γυναίκες στην Ελλάδα υπολείπονται σταθερά του ευρωπαϊκού μέσου όρου, με διαφορά που ξεπερνά τις 20 ποσοστιαίες μονάδες, αν και κατέχουν τον υψηλότερο μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης στη χρήση του Διαδικτύου μεταξύ 29 χωρών, για την ανωτέρω τετραετία. Σύμφωνα με την έρευνα, το ψηφιακό χάσμα μεταξύ ανδρών και γυναικών μειώνεται όσο υψηλότερο είναι το μορφωτικό επίπεδο των ατόμων και όσο πιο μικρή είναι η ηλικία τους.

Ιδιαίτερα θετικό είναι το γεγονός ότι στις νεαρότερες ηλικίες έχει επέλθει σύγκλιση μεταξύ των ανδρών και γυναικών, με 9 στα 10 νεαρά άτομα να είναι χρήστες του Διαδικτύου. Επίσης, με την εργασιακή κατάσταση των ατόμων να επηρεάζει τη σχέση τους με το Διαδίκτυο, αποδεικνύεται ότι σημαντικό μέρος του χάσματος μεταξύ των δύο φύλων οφείλεται στον μικρότερο βαθμό ένταξης των γυναικών στην αγορά εργασίας σε σχέση με τους άνδρες. Ως προς τους λόγους χρήσης του Διαδικτύου, οι γυναίκες υπερτερούν των ανδρών σε θέματα αναζήτησης πληροφοριών για ταξίδια, εκπαίδευση και εργασία, ενώ η υπεροχή των ανδρών είναι ξεκάθαρη σε ό,τι έχει να κάνει με ηλεκτρονικά παιχνίδια, λήψη λογισμικού για τον Η/Υ, τηλεφωνία μέσω Διαδικτύου, αλλά και συναλλαγές μέσω ηλεκτρονικής τραπεζικής. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και το Διαδίκτυο έχουν ενταχθεί δυναμικά στην καθημερινή ζωή των Ελλήνων.

Συγκεκριμένα, ο μισός πληθυσμός της χώρας (51%) χρησιμοποιεί ηλεκτρονικό υπολογιστή, ενώ το 44% των Ελλήνων έχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο, ανεξαρτήτως αν διαθέτουν προσωπική σύνδεση ή όχι. Το 2008 σημειώνεται η μεγαλύτερη άνοδος στη χρήση του Διαδικτύου σε σχέση με τα προηγούμενα έτη ενώ, εκτός από την αυξητική τάση, σημειώνεται και εντατικοποίηση ως προς τη συχνότητα χρήσης. Συγκεκριμένα, το 39% των Ελλήνων συνδέονται στο Διαδίκτυο τουλάχιστον μία φορά το τρίμηνο, ενώ το 34% συνδέεται σε εβδομαδιαία βάση. Σε 4 από τα 10 ελληνικά νοικοκυριά συναντάται σύνδεση στο Διαδίκτυο. Κύριο λόγο μη κατοχής σύνδεσης στο σπίτι αποτελεί η αντίληψη ότι το περιεχόμενο του Διαδικτύου θεωρείται επιζήμιο, και ακολουθεί η έλλειψη

δεξιοτήτων για τη χρήση του, η οποία μάλιστα γίνεται εντονότερη όσο αυξάνεται και η ηλικία των ατόμων.

Δημοφιλέστερος τόπος πρόσβασης στο Διαδίκτυο παραμένει το σπίτι (77%), ενώ ακολουθούν ο χώρος εργασίας (37%) και τα Internet cafe (14%). Παράλληλα με τις «παραδοσιακές» δραστηριότητες στο Διαδίκτυο, οι Έλληνες φαίνεται να στρέφονται πλέον και να αξιοποιούν τις νέες δυνατότητες επικοινωνίας και ψυχαγωγίας που προσφέρονται ηλεκτρονικά. Χαρακτηριστικά, αναφέρεται ότι το 45% περίπου των τακτικών χρηστών διαβάζουν ηλεκτρονικές εφημερίδες και περιοδικά, ακούν ραδιόφωνο και παρακολουθούν τηλεόραση μέσω του Διαδικτύου. Ωστόσο, δραστηριότητες όπως η ηλεκτρονική τραπεζική συγκεντρώνουν πολύ χαμηλά ποσοστά (12%), έναντι πολύ υψηλότερων σε ευρωπαϊκό επίπεδο (47%), ενδεικτικά της έλλειψης εμπιστοσύνης των ελλήνων χρηστών στο Διαδίκτυο σχετικά με την ασφάλεια των συναλλαγών. Σύμφωνα με την έρευνα του Παρατηρητηρίου για την ΚτΠ, ανοδική τάση στη χρήση Η/Υ και Διαδικτύου σημειώνεται στο σύνολο σχεδόν των Περιφερειών της χώρας.

Με αναφορά στους τακτικούς χρήστες του Διαδικτύου, τα υψηλότερα ποσοστά παρατηρούνται στις Περιφέρειες Αττικής (57%), Νοτίου Αιγαίου (47,2%) και Κρήτης (43,8%). Αντίθετα, τα χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζουν οι Περιφέρειες Πελοποννήσου, Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου και Θεσσαλίας, υπολειπόμενες κατά 10 και πλέον ποσοστιαίες μονάδες του μέσου όρου της επικράτειας (39%). Η μεγαλύτερη απόκλιση που παρατηρείται είναι της τάξης των 30 ποσοστιαίων μονάδων, μεταξύ της Περιφέρειας Αττικής και της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Ως προς την πρόοδο που έχει συντελεστεί, οι μισές και πλέον Περιφέρειες της χώρας έχουν υπερδιπλασιάσει μέσα στην περίοδο 2005-2008 το πλήθος των τακτικών χρηστών του Διαδικτύου, ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις όπου γίνεται λόγος για τριπλασιασμό των χρηστών (Βόρειο Αιγαίο, Πελοπόννησος). Επιπλέον, ιδιαίτερα ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι κατά την εν λόγω περίοδο οι αγροτικές περιοχές εμφανίζουν τους μεγαλύτερους ρυθμούς αύξησης, τόσο στη χρήση του Η/Υ όσο και του Διαδικτύου.

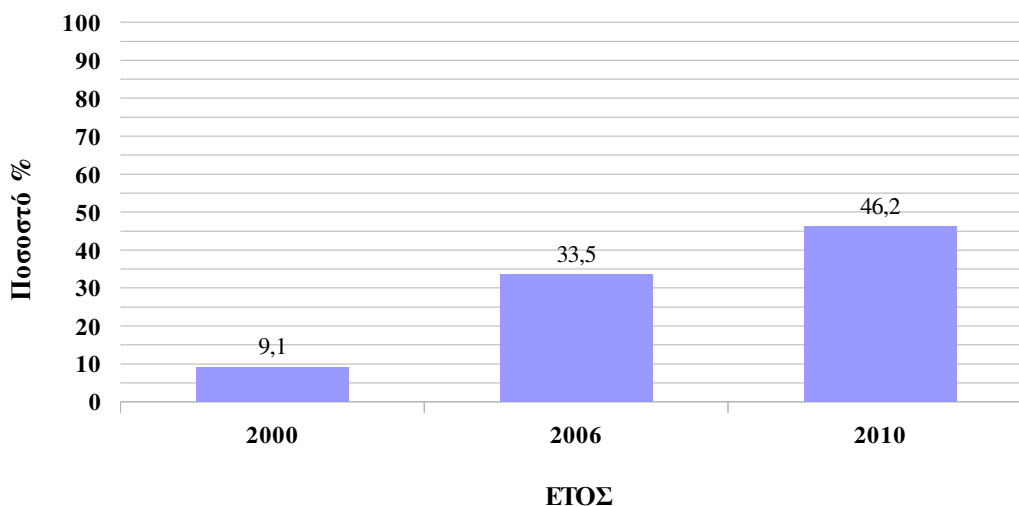
Σύμφωνα με έρευνα της Eurostat, η Ελλάδα καταλαμβάνει την προτελευταία θέση όσον αφορά τη διείσδυση του Internet στο ελληνικό σπίτι. Παράλληλα εξαιρετικά μεγάλη συνεχίζει να είναι η απόσταση που χωρίζει την Ελλάδα από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες όσον αφορά στη χρήση του Διαδικτύου και των ευρυζωνικών συνδέσεων. Ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι αρκετά πίσω στη χρήση του Διαδικτύου ακόμη και στις ηλικίες 16 - 24 ετών. Σύμφωνα με τη Eurostat, το 57% των Ελλήνων αυτής της ηλικίας χρησιμοποιεί σε καθημερινή βάση το Internet, όταν ο ευρωπαϊκός μέσος όρος είναι στο 73%. Η συγκεκριμένη επίδοση μας δίνει και πάλι την προτελευταία θέση. Στο σύνολο των Ελλήνων ηλικίας 16 - 74 ετών, μόλις το 27% των Ελλήνων χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο όταν ο ευρωπαϊκός μέσος όρος είναι στο 48% και η χώρα μας καταφέρει να ξεπερνά μόνο τη Ρουμανία (19%). Απογοητευτικά είναι τα ποσοστά και όσον αφορά τις online αγορές καθώς μόλις το 10% των Ελλήνων ηλικίας 16 - 74 ετών έχει αγοράσει από το Διαδίκτυο με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στο 37% (WEEKLY TELECOM, 2009).

Ενας στους δύο ωστόσο χρησιμοποιεί υπολογιστή. Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με τις μετρήσεις της Hellastat, η Ελλάδα βρίσκεται σε ανοδική τάση στη χρήση προσωπικών υπολογιστών και του Διαδικτύου. Για την ακρίβεια, αναφέρει ότι το ποσοστό των ατόμων που χρησιμοποίησαν υπολογιστή κατά τη διάρκεια του α' τριμήνου του 2009 ανήλθε στο

47,3% (έναντι 44,4% το ίδιο χρονικό διάστημα του 2008), ενώ το αντίστοιχο για το Διαδίκτυο διαμορφώθηκε στο 42,4% (έναντι 38,2%). Σύμφωνα με την Hellastat, το 64,4% των Ελλήνων χρηστών συνδέεται σχεδόν καθημερινά. Τα ποσοστά χρήσης υπολογιστή και Διαδικτύου είναι υψηλότερα στις μικρότερες ηλικίες (π.χ. στην κατηγορία 16-19 ετών, τα ποσοστά είναι 94,1% και 89,6% και πέφτουν σε 1,2% και 0,9% στην ομάδα 70-74 ετών). Από τα **Γραφήματα 3.2.3** και **3.2.4** που ακολουθούν, γίνεται σαφές πως κατά την τελευταία δεκαετία έχει πενταπλασιαστεί το ποσοστό Ελλήνων χρηστών του Διαδικτύου, ένα ποσοστό των οποίων είναι και χρήστης της δημοφιλούς σελίδας κοινωνικής δικτύωσης Facebook, αλλά, σε σχέση με τις λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες αλλά και Κράτη Μέλη, δεν τερματίζουν στην δεκάδα των κορυφαίων χρηστών (**Γραφήματα 3.1.1** και **3.1.2**).

Γράφημα 3.2.3:

Εξέλιξη χρήσης Διαδικτύου στην Ελλάδα (2000-2010)
(πηγή: internetworldstats.com/stats.htm, 2010)

Γράφημα 3.2.4:

Έλληνες Χρήστες Internet & Facebook (πηγή: internetworldstats.com, Ιούνιος 2010)

4. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

4.1 Κρίσιμες Σύνοδοι

Η σημασία του ψηφιακού χάσματος, ο αντίκτυπος που αυτό δημιουργεί στις οικονομίες όλων των χωρών και η ανάγκη μείωσής του για την παγκόσμια οικονομική εξέλιξη και ανάπτυξη, οδήγησε στη οργάνωση της Παγκόσμιας Συνόδου Κορυφής, τον Δεκέμβριο του

2003 στην Γενεύη. Εκπρόσωποι από όλο τον κόσμο διεκήρυξαν τις αρχές, τους σκοπούς και τις ενέργειες που θα γίνουν με στόχο την οικοδόμηση μιας παγκόσμιας κοινωνίας πληροφοριών. Τονίστηκε τόσο η εξάπλωση της υποδομής, ώστε όλοι οι πολίτες να έχουν πρόσβαση σε προσιτές τιμές στις ICTs, όσο και η ανάγκη δημιουργίας λογισμικού προσαρμοσμένου στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες των λαών. Στην σύνοδο αυτή συζητήθηκε και η εύρεση πόρων που θα εξασφαλίσει την επίτευξη αυτών των στόχων. Σύμφωνα με όσα ειπώθηκαν είναι σημαντικό να τεθούν οι όροι και να κινητοποιηθούν οι ανθρώπινοι, οικονομικοί και τεχνολογικοί πόροι για την ενσωμάτωση όλων των ατόμων, ανδρών και των γυναικών, στην αναδυόμενη κοινωνία των πληροφοριών (ΚΑΛΛΑΣ, 2006).

Για να υπερνικηθεί το ψηφιακό χάσμα, πρέπει να χρησιμοποιηθούν πιο αποτελεσματικά οι υπάρχουσες προσεγγίσεις και μηχανισμοί και να γίνουν έρευνες για νέους, προκειμένου να παρασχεθεί χρηματοδότηση για την ανάπτυξη υποδομής, εξοπλισμού, περιεχόμενου, εφαρμογών, στοιχεία ουσιαστικά για τη συμμετοχή στην κοινωνία των πληροφοριών (MARCHANT, ALLENBY and HENKERT, 2011). Οι αναπτυγμένες χώρες πρέπει να καταβάλλουν συγκεκριμένες προσπάθειες για να εκπληρώσουν τις διεθνείς δεσμεύσεις τους για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης. Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις αυτές οι αναπτυγμένες χώρες ωθούνται να καταβάλουν συγκεκριμένες προσπάθειες προς το στόχο του 0,7 % του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος (ΑΕΠ) ως βοήθημα στις αναπτυσσόμενες χώρες και 0,15 έως 0,20 % του ΑΕΠ σε λιγότερες αναπτυγμένες χώρες (WOOD, 2009). Η ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση της πρωτοβουλίας των βαριά χρεωμένων φτωχών χωρών, οι οποίες θα απελευθέρωναν περισσότερους πόρους που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση των ICTs για αναπτυξιακά έργα.

Οι δε αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να αυξήσουν τις προσπάθειές τους για να προσελκύσουν σημαντικές ιδιωτικές εθνικές και ξένες επενδύσεις για ICTs μέσω της δημιουργίας ενός διαφανούς, σταθερού και προβλέψιμου περιβάλλοντος επένδυσης (WSIS, 2004). Ωστόσο, η προσπάθεια της συνόδου δεν στέφθηκε με μεγάλη επιτυχία. Κατ' αρχήν, η προσπάθεια δημιουργίας ενός ταμείου "ψηφιακής αλληλεγγύης" δεν κατέληξε πουθενά, καθώς οι πλούσιες χώρες αρνήθηκαν να αναλάβουν το οικονομικό βάρος. Η αρχική σύσκεψη αναφερόταν σε μία πολυμερή διαχείριση του Διαδικτύου, διαφανή και δημοκρατική, με την πλήρη συμμετοχή των κυβερνήσεων, του ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών. Προτάθηκε να μεταφερθεί η ευθύνη σε μία ειδική υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών. Το Νοέμβριο του 2005 έγινε η δεύτερη σύνοδος στη Τυνησία στην οποία έλαβαν μέρος 176 χώρες. Η διάσκεψη δέχτηκε περισσότερους από 18.000 συμμετέχοντες, γεγονός που την καθιστά την μεγαλύτερη διάσκεψη που έχει οργανωθεί μέχρι σήμερα από τον ΟΗΕ.

Οι συμμετέχοντες υιοθέτησαν την «Ατζέντα της Τύνιδας» σύμφωνα με την οποία δεν προβλέπεται η υποχρεωτική συνεισφορά των πλούσιων χωρών στην χρηματοδότηση του προγράμματος για τη μείωση του ψηφιακού χάσματος ανάμεσα στις πλούσιες και τις φτωχές χώρες, υποστηρίζει όμως το «ταμείο ψηφιακής αρωγής», ανοιχτό στις τοπικές κοινωνίες και στον ιδιωτικό τομέα. Οι χώρες-μέλη υιοθέτησαν επίσης τη «Δέσμευση της Τύνιδας» που αναφέρεται στην Παγκόσμια Διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, για να υπογραμμίσουν την ανάγκη να γίνει σεβαστή η ελευθερία έκφρασης και η ελεύθερη κυκλοφορία πληροφοριών. Όσο αφορά την ασφάλεια και τον έλεγχο του διαδικτύου, οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων συμφώνησαν να παραμείνει ο βασικός έλεγχος της

υποδομής του Διαδικτύου στην μη κερδοσκοπική εταιρεία ICANN, η οποία υπάγεται στο υπουργείο Εμπορίου των ΗΠΑ. Ο ΟΗΕ θα δημιουργήσει έναν νέο οργανισμό που θα αναλάβει γενικότερα θέματα του Διαδικτύου, όπως το κυβερνοέγκλημα (INFOSOC, 2006).

Η συμβιβαστική πρόταση επιδιώκει να παραμείνει ανεξάρτητη η αμερικανική ICANN, αλλά να επιτηρείται χαλαρά από μια τακτική διακρατική διάσκεψη, που θα ασχολείται αποκλειστικά με τεχνικά ζητήματα και όχι με πολιτικά. Παράλληλα, θα υπάρχει ένα forum συζήτησης ανοικτό σε όλους τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που ασχολούνται με το Διαδίκτυο. Το forum αυτό συνδέεται με τον ΟΗΕ, αλλά δεν έχει εξουσία πάνω στην ICANN (WORLD SUMMIT ON THE INFORMATION SOCIETY, 2003). Το γεγονός ότι το χάσμα μεταξύ της πρόσβασης ICT στις αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες είναι τώρα στην ημερήσια διάταξη στις συνομιλίες κορυφής σε όλο τον κόσμο απεικονίζει μια ιδιαίτερη σύγκλιση ενδιαφερόντων και τη δυνατότητά τους να θέσουν συλλογικά την πολιτική ατζέντα κατά τέτοιο τρόπο ώστε το ψηφιακό χάσμα να θεωρείται σήμερα ως σοβαρό και σημαντικό κοινωνικό πρόβλημα (LUYT, 2004).

Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι η προώθηση του ψηφιακού χάσματος ως πολιτικό ζήτημα ωφελεί το ψηφιακό κεφάλαιο, τις κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων χωρών σε συνδυασμό με κάποιες ομάδες πολιτών τους και την παγκόσμια κοινωνία των πολιτών. Ενώ οι αναπτυγμένες οικονομίες αποτελούν την πλειοψηφία της οικονομικής δραστηριότητας στον πλανήτη σήμερα, ο Νότος συνεχίζει να διαδραματίζει έναν σημαντικό ρόλο στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Σήμερα, ο Νότος είναι έτοιμος για να αναλάβει ένα νέο ρόλο στη παγκόσμια οικονομία. Το ψηφιακό κεφάλαιο βλέπει τον Νότο σαν μια αγορά και μια περιοχή για offshore εταιρίες επεξεργασίας της πληροφορίας. Οι υπηρεσίες κέντρων επαφών αποτελούν μόνο ένα μέρος των εργασιών σχετικών με την επεξεργασία πληροφοριών που γίνονται τώρα στο Νότο. Ο αναπτυσσόμενος κόσμος γίνεται όλο και περισσότερο περιοχή παραγωγής υψηλότερου επιπέδου εργασιών, όπως stock market research και data analysis for consulting firms (LUYT, 2004). Σύμφωνα με εκτιμήσεις μέχρι το 2015, οι Ηνωμένες Πολιτείες μόνο, θα χάσουν περίπου μισό εκατομμύριο θέσεις εργασίας στον τομέα της τεχνολογίας πληροφοριών, οι οποίες και θα εισρεύσουν κυρίως στον αναπτυσσόμενο κόσμο (MIESZKOWSKI, 2003).

4.2 Ο νέος ρόλος του Νότου στην ψηφιακή εποχή

Σαφώς η επεξεργασία πληροφοριών είναι μέρος του νέου ρόλου του Νότου στη παγκόσμια οικονομία, αλλά ο αναπτυσσόμενος κόσμος θεωρείται επίσης ως αγορά για τα προϊόντα του ψηφιακού καπιταλισμού. Η Business Software Alliance, οργάνωση που ιδρύθηκε αρχικά από αρκετά από τα μεγαλύτερα ονόματα στη βιομηχανία της πληροφορικής με στόχο της την αντιμετώπιση της παράβασης πνευματικών δικαιωμάτων λογισμικού, είναι ιδιαίτερα ενεργή στον αναπτυσσόμενο κόσμο, και παρέχει εκτιμήσεις για το ποσοστό του πειρατικού λογισμικού που είναι σε χρήση στο Νότο (LUYT, 2004). Λόγω της προηγούμενης συμμετοχής του Νότου στο οικονομικό γίγνεσθαι ήταν απαραίτητη η κατασκευή επαρκούς υποδομής μεταφορών και επικοινωνιών. Στον αναπτυσσόμενο κόσμο, αυτή η υποδομή χρηματοδοτήθηκε μέσω προγραμμάτων και πολιτικών διαφόρων οργανισμών. Έτσι, η ύπαρξη ενός επαρκούς επιπέδου υποδομής κάνει εύκολη την ένταξη του Νότου στα σχέδια της ψηφιακής εποχής.

Για να μπορέσει όμως ο Νότος να είναι παραγωγός προϊόντων πληροφοριών απαιτείται επίσης ένα κατάλληλο μίγμα κυβερνητικών πολιτικών (π.χ. απελευθέρωση του τομέα των τηλεπικοινωνιών) προκειμένου να εγγυηθούν τις χαμηλές δαπάνες επικοινωνίας, ή και της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας. Ο ψηφιακή εποχή απαιτεί επίσης προσοχή στην αγορά εργασίας και αυτό διότι εξαρτάται από πιο πολύ εξειδικευμένες μορφές εργασίας, με ευρύ φάσμα ικανοτήτων. Κάτι τέτοιο δημιουργεί μια ανάγκη για εκπαίδευση που δεν χρειαζόταν στις μέχρι τώρα αλλαγές. Τα προγράμματα μείωσης του χάσματος της πρόσβασης στις προηγμένες τεχνολογίες πληροφοριών χρησιμεύουν σαφώς για να αναπτύξουν την υποδομή που απαιτείται για τις εργασίες επεξεργασίας πληροφοριών καθώς επίσης και για την παροχή ανθρώπινων πόρων με διάφορα επίπεδα οικειότητας με αυτές τις τεχνολογίες.

Το ψηφιακό "κεφάλαιο" και η ανάγκη του για νέα αγορά και για φτηνό εργατικό δυναμικό, δεν είναι ο μόνος που έχει όφελος από την αυξανόμενη σπουδαιότητα του ψηφιακού χάσματος σαν ένα διεθνές ζήτημα. Όπως και στο παρελθόν, η ελίτ του Νότου εμπλέκεται ενεργά στη παγκόσμια οικονομία που εξουσιάζεται από τον αναπτυγμένο κόσμο. Σε αναπτυσσόμενες χώρες (π.χ. Ινδία, Γκάνα, Φιλιππίνες), τα περισσότερα από τα κέντρα επαφών που συμμετέχουν στις outsourcing επιχειρήσεις είναι κοινοπραξίες μεταξύ αμερικανικών εταιρειών και ντόπιων επιχειρηματιών. Οι νέες μορφές τεχνολογίας πληροφοριών και το ψηφιακό χάσμα που η απουσία τους δημιουργεί, βοηθούν στη εξασφάλιση ότι το κράτος μεριμνά και ότι η ανάπτυξη είναι επιτεύξιμη μέσα στις παραμέτρους του τρέχοντος παγκόσμιου οικονομικού συστήματος (THIOUME, 2003). Η τεχνολογία πληροφοριών απευθύνεται στους ανθρώπους του Νότου σαν μια ευκαιρία επίτευξης οικονομικής ευημερίας και κοινωνικής προόδου.

Η τεχνολογία πληροφοριών έχει και θα συνεχίσει να δημιουργεί όχι μόνο ευκαιρίες για μεγάλες περιουσίες στο Νότο, αλλά τουλάχιστον, για ανέλιξη πολλών ατόμων της μεσαίας τάξης. Η δημιουργία των καλά πληρωμένων εργασιών IT στο Νότο είναι ευεργετική για τη γενική δομή της παγκόσμιας οικονομίας, όπως αυτή έχει προσφάτως δομηθεί. Το υλικό των υπολογιστών αγοράζεται κυρίως από τις επιχειρήσεις του Βορρά. Το λογισμικό μπορεί να παραχθεί στο Νότο, αλλά εξάγεται συνήθως στο Βορρά. Τα κέντρα επαφών εξυπηρετούν την πελατεία στο Βορρά. Και η διαδικασία μεταφοράς των επιχειρήσεων στο εξωτερικό γίνεται για να βοηθήσει τις εταιρίες του Βορρά να βελτιώσουν τα έσοδά τους. Ακόμη και η ιδέα των ηλεκτρονικών αγορών συνεπάγεται τη μεγαλύτερη εξάρτηση του Νότου με τις οικονομίες του Βορρά.

Το κεφάλαιο του Βορρά, τα κράτη του Νότου και η κοινότητα της ανάπτυξης επωφελούνται από την προώθηση του ψηφιακού χάσματος ως ζήτημα πολιτική. Παρά την δυσκολία τους να εξετάσουν και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της ανθρώπινης ευημερίας, οι οργανισμοί που είναι απαραίτητοι να διαδώσουν το μήνυμα ανάπτυξης σε όλο τον κόσμο, έχουν πολλαπλασιαστεί (LUYT, 2004). Μέχρι την πρόσφατη δεκαετία του '80, θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε αυτήν την κοινότητα σαν μια βιομηχανία που απασχολεί εκατοντάδες χιλιάδες ατόμων σε όλο τον κόσμο για να εκπληρώσει μια ευρεία σειρά οικονομικών και ανθρωπιστικών στόχων. Η Wall Street Journal τη περιέγραψε κάποτε ως "τη μεγαλύτερη γραφειοκρατία στην ιστορία που αφιερώθηκε στις διεθνείς καλές πράξεις" (ESCOBAR, 1995).

Εάν η παροχή πληροφοριών αποτελεί τον πυρήνα της ανάπτυξης, τότε τα εργαλεία με τα οποία αυτές οι πληροφορίες θα μπορούσαν να διαδοθούν και να χρησιμοποιηθούν, έγιναν ζωτικής σημασίας και σπουδαιότητας. Από τα μέσα της δεκαετίας του '90 και μετά, ένας αυξανόμενος αριθμός εκθέσεων, αναφορών και συζητήσεων για την τεχνολογία πληροφοριών για την ανάπτυξη άρχισε να κυκλοφορεί (FINE, 2001). Η κοινότητα ανάπτυξης έχει στηριχθεί σε μια βαθιά ενσωματωμένη υπόθεση ότι η κοινωνία μπορεί να αλλάξει αποτελεσματικά μέσω προγραμμάτων προσχεδιασμένης επέμβασης. Η ανάπτυξη δεν είναι τίποτε άλλο παρά προγραμματισμός για αλλαγή. Η νέα οικονομική πραγματικότητα είναι ότι η αγορά κρίνει το ανθρώπινο πεπρωμένο, με αποτέλεσμα η έννοια της σκόπιμης αλλαγής να παρουσιάζεται σαν αποτέλεσμα διαπλεκόμενων συμφερόντων.

Υπο αυτήν την άποψη, η ανάπτυξη θα θεωρούνταν εμπόδιο στην ευημερία και στην πρόοδο. Κατά συνέπεια, ολόκληρη η κοινότητα ανάπτυξης θα ήταν σε σοβαρό κίνδυνο. Η ιδέα της πληροφορικής αποδείχθηκε ανεκτίμητη στην αναζήτηση της για μια ανανεωμένη πρόταση, και απετέλεσε τον βατήρα στον οποίο στηρίχθηκε η αναπτυξιακή κοινότητα για να υπερπηδήσει τα εμπόδια και να σταθεί και πάλι στα πόδια της. Βασική προϋπόθεσή είναι ότι αν και οι αγορές είναι τα αποδοτικότερα μέσα για τη οικονομική διαχείριση μιας κοινωνίας, εντούτοις οι μηχανισμοί υλοποίησης είναι δύσκολοι. Σε πολλές περιπτώσεις είναι ανεπαρκείς, κυρίως εξαιτίας της έλλειψης σωστών πληροφοριών εκ μέρους των συμμετεχόντων της αγοράς. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η προγραμματισμένη επέμβαση από πράκτορες εκτός αγοράς, όπως οι κυβερνήσεις ή οι οργανισμοί, γίνεται ουσιαστικά το μέσο για να επιτευχθεί ο τελικός στόχος, αυτός μιας αποδοτικής αγοράς (LUYT, 2004).

Κάποιοι οργανισμοί που ανήκουν σ'αυτή τη βιομηχανία της ανάπτυξης είναι η Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank), ο στόχος της οποίας συμπληρώνεται με άλλες περιφερειακές τράπεζες (Τράπεζα της Αφρικής, της Ασίας, της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής). Επίσης, σημαντικές στην κοινότητα βοήθειας είναι μεγάλες κυβερνητικές οργανώσεις όπως οι UNICEF, UNESCO, UNDP, FAO, WFP και η IFAD. Ομάδες συμβούλων, εταιρείες ανάλυσης, ακαδημαϊκά προγράμματα, και ένα πλήθος αναδόχων ανάπτυξης ιδιωτικού τομέα αποτελούν επίσης σημαντικά στοιχεία αυτής της κοινότητας. Αυτά περιλαμβάνουν εκπαιδευτικούς οργανισμούς, ιδρύματα υποτροφιών, ιδρύματα ερευνών και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς. Το νέο πρόβλημα της ανάπτυξης, το διεθνές ψηφιακό χάσμα, ενηλικιώθηκε. Σήμερα, η Παγκόσμια Τράπεζα αποτελεί μια "τράπεζα γνώσης" και έχει δημιουργήσει μια τρομερή σειρά τμημάτων και προγραμμάτων που αφιερώνονται τυπικά στο γεφύρωμα του χάσματος, που αφορά την τεχνολογία πληροφοριών και τη γνώση, μεταξύ του Βορρά και του Νότου (LUYT, 2004).

Και οι άλλες οργανώσεις ανάπτυξης δεν άργησαν να υιοθετήσουν τη τεχνολογία πληροφοριών ως τμήμα των διαδικασιών και των προγραμμάτων τους. Σύμφωνα με την Canadian International Development Agency, οι πληροφορίες και η γνώση είναι μεταξύ των θεμελιωδών πόρων στη διαδικασία της ανάπτυξης. Η πρόσβαση στις πληροφορίες και τη γνώση, εκτός από την ενίσχυση της κοινωνίας πολιτών, συμβάλλει στη μείωση της ένδειας επιτρέποντας στα άτομα και στις κοινότητες να επεκτείνουν τις επιλογές τους (CANADIAN INTERNATIONAL DEVELOPMENT AGENCY, n.d.). Η C.I.D.A. εφαρμόζει ποικίλα προγράμματα, με σκοπό την παροχή βοήθειας σε Αφρικανικές χώρες που δεν έχουν πρόσβαση στο Internet, και διαθέτουν πεπαλαιωμένα τηλεπικοινωνιακά συστήματα. Παρομοίως, η Asian Development Bank υποστηρίζει πως η τεχνολογία

ενημέρωσης και επικοινωνιών έχει γίνει ένα ισχυρό εργαλείο στην πάλη ενάντια στον παγκόσμιο αναλφαβητισμό.

Οι χώρες που πετυχαίνουν το γεφύρωμα του ψηφιακού χάσματος με την εκμετάλλευση των δυνατοτήτων των ICT, μπορούν να περιμένουν την ενίσχυση της οικονομικής τους ανάπτυξης, τη βελτίωση της ανθρώπινης ευημερίας και των πρακτικών διακυβέρνησης (ASIAN DEVELOPMENT BANK, 2003). Το ψηφιακό χάσμα είναι επίσης ένα χάσμα στην ικανότητα κατάλληλης χρήσης των νέων τεχνολογιών και της εφαρμογής τους για αναπτυξιακούς σκοπούς (ΚΑΛΛΑΣ, 2006). Πολλές χώρες και ειδικά οι αναπτυσσόμενες, αλλά και οι χώρες που βρίσκονται στη διαδικασία οικονομικής μετάβασης σε καλύτερα επίπεδα, δεν μπορούν να πετύχουν την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων και του οφέλους που μπορεί να υπάρξει από τη χρήση της τεχνολογίας, και αυτό οφείλεται κυρίως στο ότι δεν υπάρχει το κατάλληλα εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό για αυτόν τον σκοπό. Υπάρχουν χώρες που βρίσκονται στην κατηγορία των ανεπτυγμένων και οι οποίες μπορούν να αξιοποιήσουν τη βοήθεια και τις δυνατότητες που προσφέρει η πληροφορική ενώ υπάρχουν αναπτυσσόμενες χώρες που δεν μπορούν (ΣΟΥΓΚΑΡΤ, ΒΑΣΙΛΑΚΟΣ, ΓΑΛΔΑΔΑΣ, ΖΩΤΟΣ και ΚΑΦΑΝΤΑΡΗ, 2002).

5. ΕΓΧΩΡΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Οι τρέχουσες τάσεις για αύξηση της κοινωνικής και οικονομικής πόλωσης, με τους εύπορους να γίνονται ευπορότεροι και εκείνους που έχουν μείνει πίσω να μένουν ακόμη πιο πίσω δεδομένου ότι είναι ανίκανοι να εκμεταλλευθούν τις ευκαιρίες των ICT, αγνοούνται κατά ένα μεγάλο μέρος. Γενικά αυτό που δεν συζητείται πολύ για το ψηφιακό χάσμα είναι πώς οι προτεινόμενες λύσεις στο ψηφιακό χάσμα, όπως η "βελτιωμένη πρόσβαση", θα είναι στην πραγματικότητα αποτελεσματικές (MONKIEWICZ, 1987). Η Ελλάδα, όπως και τα άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υιοθετεί και στηρίζει μέτρα που προωθούν τη διείσδυση των ΤΠΕ σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, όπως τα ΑμεΑ, τα άτομα 3ης ηλικίας και οι μετανάστες. Τα μέτρα αυτά θα μπορούσαν να αλλάξουν ριζικά τον τρόπο αντιμετώπισης των ομάδων αυτών, με άμεσα οφέλη για τους εμπλεκόμενους και την κοινωνία γενικότερα. Οι βασικοί άξονες που τίθενται σήμερα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο περιλαμβάνουν:

1. Την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της κοινωνίας της πληροφορίας για τις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες,
2. Την άρση των εμποδίων προς την κοινωνία της πληροφορίας,
3. Την ενθάρρυνση συνεργασιών σε εθνικό και τοπικό επίπεδο για την ηλεκτρονική συμμετοχή.

Ακόμη, στα πλαίσια της πρωτοβουλίας i2010 υιοθετούνται 3 άξονες που αφορούν το σύνολο του πληθυσμού, αλλά παράλληλα αποκτούν ιδιαίτερο νόημα για τις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες και αφορούν:

1. Την ηλεκτρονική προσβασιμότητα,
2. Την πρόσβαση στην αγορά εργασίας

3. Την πρόσβαση σε ηλεκτρονικές υπηρεσίες

Στους άξονες αυτούς αντιστοιχίζονται απευθείας οι προτεινόμενες δράσεις της θεματικής ενότητας των ΤΠΕ του Σχεδίου Δράσης για τα ΑμεΑ 2006-2015:

- ✓ η προβολή πληροφοριών σε προσβάσιμη μορφή, ανεξάρτητη από την αναπηρία των ΑμεΑ, κάνοντας χρήση εργαλείων όπως για παράδειγμα, Braille, audio-tape κλπ.,
- ✓ η εκπαίδευση των ΑμεΑ στην αποτελεσματική χρήση των ΤΠΕ,
- ✓ η εξασφάλιση ότι οι εφαρμογές ηλεκτρονικής μάθησης είναι διαθέσιμες & προσβάσιμες,
- ✓ η αναγνώριση ότι τα ΑμεΑ μπορούν να χρησιμοποιούν νοηματική γλώσσα, Braille και εναλλακτικά μέσα και κώδικες επικοινωνίας με σκοπό να μπορούν να συμμετέχουν σε συναντήσεις εργασίας ισότιμα όπως και οι υπόλοιποι πολίτες,
- ✓ η κατασκευή επικοινωνιακών συστημάτων προσβάσιμων σε ΑμεΑ μέσω νέων τεχνολογιών, όπως για παράδειγμα συστήματα επικοινωνίας κειμένου,
- ✓ η παροχή πληροφοριών από τους κρατικούς φορείς και τις αρχές αυτοδιοίκησης πλήρως προσβάσιμες στα ΑμεΑ,
- ✓ η ενθάρρυνση των ιδιωτικών φορέων, ειδικά εκείνων που λαμβάνουν δημόσια χρηματοδότηση, να παρέχουν πληροφορίες προσβάσιμες σε ΑμεΑ,
- ✓ η ενθάρρυνση του σχεδιασμού και της ανάπτυξης βοηθητικών ΤΠΕ, προσιτές σε όλους,
- ✓ η προώθηση και ενσωμάτωση των αρχών του διεθνούς σχεδιασμού σε όλες τις νέες ΤΠΕ,
- ✓ η εφαρμογή του ψηφίσματος ResAP: «Ενεργή συμμετοχή των ΑμεΑ μέσω των νέων τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών»,

Οι βασικές κατευθύνσεις της πρωτοβουλίας i2010 και το Σχέδιο Δράσης για τα ΑμεΑ 2006-2015 καθορίζουν επίσης τις πολιτικές και τις δράσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό και για την επίτευξη της κοινωνική ενσωμάτωσης, αρκετά κράτη μέλη έχουν αναπτύξει θεσμικό πλαίσιο που αφορά στην ηλεκτρονική ενσωμάτωση ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων, μεταξύ αυτών τα ΑμεΑ και τα άτομα τρίτης ηλικίας. Χώρες όπως η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Δανία, η Ισπανία και η Μεγάλη Βρετανία έχουν ενσωματώσει στις πρωτοβουλίες και δράσεις τους την χρήση των ΤΠΕ στη λογική της ικανοποίησης των αναγκών των ΑμεΑ και των ατόμων 3ης ηλικίας. Πρόκειται εξάλλου για τις χώρες που έχουν αναπτύξει ειδικές στρατηγικές στο συγκεκριμένο τομέα. Κοινός τόπος όλων των κρατών μελών μοιάζει να είναι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων της ΚτΠ για τα ΑμεΑ και η ηλεκτρονική προσβασιμότητα. Η ανάγκη για ηλεκτρονικές υπηρεσίες που θα διευκολύνουν τις συναλλαγές όλων των πολιτών με το δημόσιο φαίνεται ότι είναι πλήρως κατανοητή απ' όλα τα κράτη.

Το θεσμικό πλαίσιο για τα ΑμεΑ στην Ελλάδα περιλαμβάνει τη Συνταγματική κατοχύρωση της ισότιμης πρόσβασης ατόμων με αναπηρία στο Διαδίκτυο, παροχές και ευνοϊκή μεταχείριση ως προς την τηλεφωνία, εκπτώσεις σε υπηρεσίες εγκατάστασης ειδικών συσκευών για άτομα με προβλήματα ακοής σε δημόσιους χώρους, προτεραιότητα σε συνδέσεις και βλάβες αλλά και έκπτωση στη χρήση Internet σε άτομα με ποσοστό αναπηρίας άνω του 67%. Η "Ψηφιακή Στρατηγική 2006-2013" έχει ως στόχο την πραγματοποίηση ενός "ψηφιακού άλματος" στην παραγωγικότητα και την ποιότητα ζωής, αναδεικνύοντας τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, προβλέπει τη διασφάλιση της "μη διάκρισης", τονίζοντας ότι όλοι οι πολίτες και οι επιχειρήσεις της χώρας έχουν δικαίωμα στην ψηφιακή εποχή, με τον τρόπο και τα τεχνολογικά μέσα που επιλέγουν, και επομένως πρέπει να εξασφαλιστεί το κριτήριο της προσβασιμότητας. Επιπλέον, στο πλαίσιο της Ψηφιακής Στρατηγικής 2006-2013 υλοποιούνται συγκεκριμένες δράσεις με στόχο την ηλεκτρονική συμμετοχή των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.

Συνοψίζοντας, διαπιστώνονται διαφορές στο επίπεδο πρωτοβουλιών των χωρών μελών της ΕΕ για τα άτομα με αναπηρία και τρίτης ηλικίας σε σχέση με τις ΤΠΕ. Συγκεκριμένα, ενώ όλα τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένου και του ελληνικού, προσαρμόζουν τη νομοθεσία τους στους κοινοτικούς κανονισμούς, οι αποφάσεις και πρωτοβουλίες που λαμβάνουν σε εθνικό επίπεδο είναι εκείνες που υλοποιούν τις πολιτικές. Τέτοιες αποφάσεις αφορούν:

- ✓ στην εθνική νομολογία (υπουργικές αποφάσεις και προεδρικά διατάγματα) και στη θεσμοθέτηση οργάνων και επιτροπών κρατικού χαρακτήρα που θα συμβάλλουν στην βελτίωση της ποιότητας της ζωής των ΑμεΑ και των ατόμων τρίτης ηλικίας
- ✓ περαιτέρω έμφαση στην κοινωνικο-οικονομική ένταξη των μεταναστών, έτσι ώστε να καλύπτονται και αυτοί από τα θεσμικά πλαίσια που καθορίζουν την ψηφιακή ένταξη όλων των πολιτών της χώρας.
- ✓ έμφαση στη δια βίου εκπαίδευση μεταναστών σε ΤΠΕ, με στόχο τη διεύθυνση τους και την προσβασιμότητα σε διάφορους τομείς της καθημερινότητας που έχουν σημασία γι' αυτούς και επομένως βελτίωση της ποιότητας ζωής τους
- ✓ ενσωμάτωση της διάστασης της προσβασιμότητας σε όλες τις πολιτικές για ΑΜΕΑ
- ✓ συμπλήρωση του θεσμικού πλαισίου με διατάξεις προώθησης της προσβασιμότητας ΑμεΑ και ηλικιωμένων στις υποδομές και υπηρεσίες, (π.χ. διατάξεις που αφορούν την πιστοποίηση προσβασιμότητας υποδομών/ υπηρεσιών/ αγαθών, τη θεσμοθέτηση της προσβασιμότητας των υπηρεσιών κατ' επέκταση της προσβασιμότητας των υποδομών)
- ✓ θεσμοθέτηση της ενσωμάτωσης κριτηρίων προσβασιμότητας ΑμεΑ και ηλικιωμένων στις τεχνικές προδιαγραφές όλων των έργων, των υπηρεσιών, των προμηθειών των δημοσίων υπηρεσιών και φορέων του δημοσίου, σύμφωνα με τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις Δημόσιες Προμήθειες.

6. ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΣΜΑ: ΜΙΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Οι Colombo και Lanzavecchia (1982) ορίζουν το ψηφιακό χάσμα ως το κενό που παράγεται ανάμεσα σε άτομα ή και ομάδες που ωφελούνται από τις νέες τεχνολογίες και σε εκείνα που δεν ωφελούνται εξαιτίας κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων. Υποστηρίζουν επίσης πως ο όρος περιλαμβάνει θέματα φυσικής πρόσβασης σε σχετικό τεχνολογικό εξοπλισμό καθώς και σε θέματα που αφορούν σε πόρους και στις δεξιότητες χρήσης του εξοπλισμού. Οι προσπάθειες που περιγράφονται από τον όρο ψηφιακή σύγκλιση αποσκοπούν στο να εκμηδενίσουν το ψηφιακό χάσμα. Σύμφωνα με τον Κάλλα (2006), μετράμε το ψηφιακό χάσμα σε Ευρωπαϊκό επίπεδο χρησιμοποιώντας τους εξής δείκτες:

- ✓ το ποσοστό των πολιτών μιας χώρας που κάνουν χρήση του διαδικτύου (internet)
- ✓ το ποσοστό της ευρυζωνικής κάλυψης μιας χώρας, δηλαδή την έκταση και την επάρκεια των υποδομών προκειμένου να είναι δυνατή η χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας
- ✓ το ποσοστό των πολιτών μιας χώρας που έχουν ικανοποιητικό επίπεδο ψηφιακού αλφαριθμητισμού, δηλαδή έχουν αναπτύξει ικανοποιητικές δεξιότητες για τη χρήση τεχνολογιών ΤΠΕ

Εδώ όμως, πρέπει να προστεθεί πως ο όρος αποτελεί ουσιαστικά νεολογισμό. Κατα τον Monkiewicz (1987), οι δυσανάλογες οικονομικές επιβαρύνσεις παρήγαγαν ουσιαστικά ομαδοποιήσεις χρηστών και μη χρηστών ανάλογα με την κοινωνική τάξη και την περιοχή. Με τον όρο ψηφιακό χάσμα ορίζεται, δηλαδή, η ανισότητα ανάμεσα στους «έχοντες» και «μη έχοντες» δυνατότητα πρόσβασης στις νέες τεχνολογίες υπολογιστών και επικοινωνιών-και κατά συνέπεια στα οφέλη τους. Είναι προφανές ότι στις μέρες μας υπάρχουν πολλών ειδών ψηφιακά χάσματα, τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό ή παγκόσμιο επίπεδο. Το κάθε χάσμα έχει το δικό του υπόβαθρο, τάσεις, εξέλιξη και προοπτικές καθώς και τις δικές του λύσεις-πρωτοβουλίες για τη γεφύρωση του. Ειδικότερα, διακρίνουμε τις παρακάτω κατηγορίες (DIGITALDIVIDE.GR):

- ✓ Παγκόσμιο ψηφιακό χάσμα: με τον όρο αυτό εννοούμε τη διαφορά πρόσβασης στις τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνίας, μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών ή κοινωνιών, με αποτέλεσμα την δημιουργία πληροφοριακά «πλούσιων και φτωχών περιοχών».
- ✓ Κοινωνικό ψηφιακό χάσμα: Στην ανάπτυξη και στην «διαίωνιση» του ψηφιακού χάσματος καθοριστικό ρόλο έχουν παίξει η κοινωνική διαστρωμάτωση, οι ιεραρχικές δομές και η γεωγραφική κατανομή παράγοντες όπως η τάξη, το φύλο, η ηλικία και η περιοχή. Συγκεκριμένα, μια νέα μορφή κοινωνικού αποκλεισμού κάνει την εμφάνισή της και απειλεί να υποβαθμίσει άτομα, ομάδες πληθυσμού και ολόκληρες κοινωνίες (με κριτήρια κοινωνικού διαχωρισμού).
- ✓ Δημοκρατικό χάσμα: προσδιορίζει τις διαφορές ανάμεσα σ' αυτούς που χρησιμοποιούν την τεχνολογία και το Διαδίκτυο για να συμμετέχουν και να δραστηριοποιούνται στη δημόσια ζωή, και σ' αυτούς που δεν το χρησιμοποιούν.

Είναι πολύ δύσκολο να προσεγγιστεί, δεδομένου ότι αφορά στην πιθανή επιρροή του ψηφιακού κόσμου, στην διανομή της εξουσίας καθώς και στην επιρροή του στα πολιτικά συστήματα.

- ✓ Γεωγραφικό χάσμα: απεικονίζει τις δυνατότητες πρόσβασης στην πληροφορία, που παρατηρείται μεταξύ του καπιταλιστικού κέντρου και των περιφερειών (αγροτικών πόλεων), καθώς και το πληροφοριακό χάσμα που συχνά δημιουργείται μέσα στην ίδια πόλη

Οι παραπάνω μορφές διάκρισης χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά, εκείνους τους τρόπους με τους οποίους οι σύγχρονες κοινωνίες ενσωματώνουν και υιοθετούν στην καθημερινή τους ζωή τα οφέλη των νέων τεχνολογιών. Οι διαφορετικές πολιτισμικές καταβολές χαρακτηρίζουν την τεχνολογική επανάσταση, ερμηνεύουν τη διάκριση μεταξύ της ανάπτυξης της τεχνολογίας και του αξιακού περιεχομένου της κοινωνίας τους. Εδώ όμως, οφείλουμε να παρουσιάσουμε και την άλλη όψη του νομίσματος. Πέραν των ανωτέρω ορισμών, είναι πλέον γεγονός ότι το ψηφιακό χάσμα μεταξύ κρατών ή ηπείρων τείνει να επαναπροσδιορίσει τα κριτήρια βάσει των οποίων υπολογίζεται η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη και ευημερία. Η καθυστέρηση ένταξης των φτωχότερων χωρών στην Κοινωνία της Πληροφορίας και Γνώσης θα σημάνει την περαιτέρω απομόνωσή τους από τον υπόλοιπο ανεπτυγμένο, ψηφιακό, κόσμο (ΚΑΜΑΡΑΣ, 2004).

Ένας σχετικός ορισμός δίνεται από τον ΟΟΣΑ: «Ο όρος ψηφιακό χάσμα αναφέρεται στο χάσμα μεταξύ των ατόμων, των οικογενειών, των επιχειρήσεων και των γεωγραφικών περιοχών σε διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά επίπεδα όσον αφορά τις ευκαιρίες του να έχουν πρόσβαση στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών (γνωστών ως ICTs) και στη χρήση του Διαδικτύου για ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων. Το ψηφιακό χάσμα απεικονίζει τις διαφορές μεταξύ, αλλά και στο εσωτερικό των χωρών» (GURSTEIN, 2003). Η έννοια του ψηφιακού χάσματος κέρδισε την προσοχή στη δεκαετία του '90 με την αναγνώριση ότι μερικοί άνθρωποι και ιδρύματα δεν ήταν on-line ή δεν χρησιμοποιούσαν την ευρεία ζώνη. Οι αρχικοί ορισμοί παρέβλεψαν να τονίσουν πως το παγκόσμιο ψηφιακό χάσμα αναφέρεται κυρίως στο χάσμα που παρατηρείται μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών, ενώ έντονο ψηφιακό χάσμα παρουσιάζεται τόσο μεταξύ διαφορετικών χωρών όσο και στο εσωτερικό μιας χώρας.

Το ψηφιακό χάσμα παρατηρείται γενικά, μεταξύ των περισσότερο ή λιγότερο βιομηχανικά αναπτυγμένων εθνών (YOUTIE, SHAPIRA, LAUDEMANN, 2007). Απαιτείται η εξέταση σειράς χασμάτων που προκύπτουν από διαφορετικές προσεγγίσεις και που αντιμετωπίζονται με διαφορετικούς τρόπους, και όχι μέσω μιας μονοδιάστατης προσέγγισης. Επιπλέον, όσο προχωρεί η ψηφιακή επανάσταση, το ψηφιακό χάσμα αναλύεται σε επιμέρους τομείς, όπως το χάσμα που παρατηρείται στη χρήση του Διαδικτύου, ή στη χρήση των ευρυζωνικών και μη υπηρεσιών, στις διαφορές στον τρόπο υιοθέτησης των ICTs που παρατηρούνται μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, ή και σε επίπεδο χωρών ή ηπείρων. Η αναφορά σε διαφορετικά επίπεδα ψηφιακού χάσματος υποδηλώνει τη συνθετότητα του προβλήματος αλλά και την ανάγκη να φανεί ότι ο βαθμός διείσδυσης των ICTs και εν γένει η νέα οικονομία αποτελούν ένα νέο υπόδειγμα δράσης σε πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό και επιχειρηματικό επίπεδο (ΚΑΜΑΡΑΣ, 2004). Αρα

μιλάμε για ένα χάσμα ή για πολλά; Βάσει των παραπάνω, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε πως υπάρχουν τρεις βασικές κατηγορίες ψηφιακού χάσματος:

- ✓ Το χάσμα μεταξύ χωρών
- ✓ Το παγκόσμιο χάσμα μεταξύ αναπτυγμένου και αναπτυσσόμενου κόσμου
- ✓ Το ενδοκοινωνικό χάσμα στο εσωτερικό μιας χώρας.

7. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Για τη μέτρηση του ψηφιακού χάσματος στην Ελλάδα κρίνεται απαραίτητη η εισαγωγή του δείκτη προσβασιμότητας των ιστοτόπων δημόσιων φορέων (eAccessibility). Προκειμένου να μετρήσουμε τους ρυθμούς μείωσης του ψηφιακού χάσματος αλλά και την απόσταση του ψηφιακού αλφαριθμητισμού μεταξύ των ειδικών ομάδων και του γενικού πληθυσμού εισήχθη ο δείκτης απόστασης διαδικτυακού αλφαριθμητισμού. Με βάση τα στοιχεία μελέτης που εκπόνησε το Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, το χάσμα:

- ✓ διευρύνεται για τους ηλικιωμένους και τα άτομα χαμηλή μόρφωσης
- ✓ παραμένει σταθερό για τους οικονομικά ανενεργούς, τις γυναίκες και τους μεσήλικες
- ✓ μειώνεται για τους άνεργους και όσους διαμένουν σε αγροτικές περιοχές

Η μείωση αφορά τους καταγραμμένους άνεργους και όχι και αυτούς που για διάφορους λόγους δεν εκδίδουν ούτε ανανεώνουν τις κάρτες ανεργίας ενώ παραμένουν άνεργοι αλλά μη ανενεργοί. Σε σχετικό forum ειπώθηκε πως: «Υστέρηση τεσσάρων ετών στην ψηφιακή ανάπτυξη είναι αρκετή για να στείλει μία χώρα από τον πρώτο κόσμο στον τρίτο». Αν αυτό συμβαίνει σε επίπεδο οικονομιών μεταξύ χωρών όλοι μπορούμε να φανταστούμε τι συμβαίνει στο επίπεδο του πληθυσμού μιας χώρας ή ακόμα χειρότερα στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού. Οι λόγοι για τους οποίους μεγάλο ποσοστό των Ελλήνων παραμένουν ψηφιακά αναλφάβητοι είναι ότι α) δεν έχουν ευαισθητοποιηθεί για την χρησιμότητα της ψηφιακής τεχνολογίας ούτε έχουν αντιληφθεί ότι σχετίζεται άμεσα με την ποιότητα της ζωής τους και β) δεν έχουν λάβει την απαραίτητη κατάρτιση στην ψηφιακή τεχνολογία (ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, 2009).

Δεδομένου ότι περίπου το μισό της αύξησης της παραγωγικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση μεταξύ 2001 και 2004 οφείλεται στη χρήση των ΤΠΕ, όλοι μπορούμε να καταλάβουμε ότι ο ψηφιακός αναλφάβητισμός των επτά πολιτών στους δέκα είναι τροχοπέδη για την ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας. Η μέτρηση του ψηφιακού χάσματος γίνεται με μία σειρά από δείκτες. Όταν χρειάζεται να γίνει μια στατιστική ψηφιακού χάσματος, θα πρέπει να εξεταστεί εάν προορίζεται για την μέτρηση του χάσματος μεταξύ των χωρών ή εντός χωρών. Οι λεπτομερείς δημογραφικές πληροφορίες, όπως η φυλή, το φύλο, η ηλικία και το εισόδημα παίζουν σημαντικό ρόλο στην εκτίμηση του Ψηφιακού χάσματος, κυρίως στο ενδοκοινωνικό χάσμα, αλλά είναι εξαιρετικά δύσκολο να συλλεχθούν, και συχνά δεν υπάρχουν για τις χώρες στον αναπτυσσόμενο

κόσμο. Οι δείκτες που συνήθως χρησιμοποιούνται στη μέτρηση του χάσματος είναι οι εξής (ΚΑΛΛΑΣ, 2006):

- ✓ Μέγεθος του τομέα των ICT, βάσει του ποσοστού του ΑΕΠ που παράγεται στον τομέα των ICT, τον αριθμό εργασιών, το ποσοστό των εξαγωγών σε προϊόντα ICT.
- ✓ Ο αριθμός τηλεφωνικών γραμμών ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο ή ανά άτομο. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την σταθερή ή την κινητή τηλεφωνία. Χρησιμοποιείται για να μετρήσει γενικά την τεχνολογική κατάσταση και ως προϋπόθεση για τη χρήση ICT.
- ✓ Γλώσσα των χρηστών, από τον αριθμό χρηστών και των γλωσσών που χρησιμοποιούνται ανά χώρα.
- ✓ Γλώσσα των ιστοχώρων, μέσω της δειγματοληψίας των websites και με άμεσο υπολογισμό.
- ✓ Αριθμός H/Y, υπολογισμένος από τους αριθμούς πωλήσεων. Χρησιμοποιείται για να μετρήσει το ψηφιακό χάσμα όσον αφορά την πρόσβαση σε ICTs.
- ✓ Αριθμός Websites (ανά χώρα)
- ✓ Ο αριθμός DNS (Domain Name Service) καταχωρήσεων. Χρησιμοποιείται για να μετρήσει την τοπική αύξηση στον τομέα των IT (information technology). Επειδή δεν υπάρχει κανένας ακριβής τρόπος για να βρεθεί που βρίσκεται ένας host στον κόσμο, οι ερευνητές χρησιμοποιούν κυρίως δύο στοιχεία για να το μαντέψουν: α) Το domain του website και β) τη διεύθυνση του ιδιοκτήτη του website στα διεθνή registries, και τη κατανομή μεγάλων ομάδων IP διευθύνσεων σε κάθε χώρα.
- ✓ Αριθμός των hosts (υπολογιστών συνδεδεμένων στο Διαδίκτυο με στατικές διευθύνσεις). Αυτή η αριθμηση χάνει τους υπολογιστές σε μεγάλες οργανώσεις πίσω από firewalls, και τους μεμονωμένους χρήστες που συνδέονται μέσω ISPs (Internet Service Providers). Χρησιμοποιείται για να μετρήσει τη "πρόσβαση" σε ICTs και τον αριθμό των πραγματικών χρηστών των ICTs.
- ✓ Αριθμός χρηστών Διαδικτύου, μέσω στατιστικής δειγματοληψίας και τη σύνθεση διάφορων μικρότερων και ανά χώρα μελετών, ή με την εικασία του αριθμού χρηστών από τον αριθμό των ISP λογαριασμών, των hosts του Διαδικτύου, των PCs, κ.λπ. Χρησιμοποιείται για να μετρήσει πόσοι άνθρωποι χρησιμοποιούν ενεργά ICTs.
- ✓ Η ποσότητα πληροφοριών που μπορεί να ταξιδέψει από μια θέση σε μια άλλη στο δίκτυο. Τεχνολογίες όπως modem dialup, ISDN, DSL, Cable Modems, Οπτικές ίνες προσφέρουν αυξανόμενα επίπεδα bandwidth. Λόγω της δομής του Διαδικτύου, περισσότερο εύρος ζώνης σημαίνει συχνά υψηλότερες ταχύτητες πρόσβασης. Χρησιμοποιείται για να μετρήσει "ταχύτητα" και "ποιότητα πρόσβασης" σε ICTs.

Η δημιουργία μιας ανθρωποκεντρικής κοινωνίας πληροφοριών, στην οποία όλοι θα έχουν ίσες ευκαιρίες για ανάπτυξη, δεν αφορά μόνο τον αναπτυσσόμενο κόσμο. Όπως ήδη έχει αναφερθεί το ψηφιακό χάσμα υπάρχει και ανάμεσα στους πολίτες του αναπτυγμένου κόσμου (ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, 2009). Η Ευρώπη δεν μένει έξω από το πρόβλημα αυτό. Η ανάγκη για μια ψηφιακά εγγράμματη Ευρώπη είναι επιτακτική. Πολλά είναι τα forum και οι συναντήσεις που γίνονται μεταξύ των ιθυνόντων, οι οποίοι και συμφωνούν στην προώθηση των απαραίτητων δράσεων για τη δημιουργία μιας Κοινωνίας της Πληροφορίας ανοικτής και προσβάσιμης, η οποία θα παρέχει τη δυνατότητα ισότιμης συμμετοχής όλων των πολιτών, χωρίς διακρίσεις. Στόχοι του προγράμματος «Europe 2005» είναι η δημιουργία περιβάλλοντος, το οποίο ευνοεί τις ιδιωτικές επενδύσεις και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την αύξηση της παραγωγικότητας, τον εκσυγχρονισμό των δημόσιων υπηρεσιών και τη παροχή δυνατότητας στον καθένα να συμμετέχει στην Κοινωνία της Πληροφορίας.

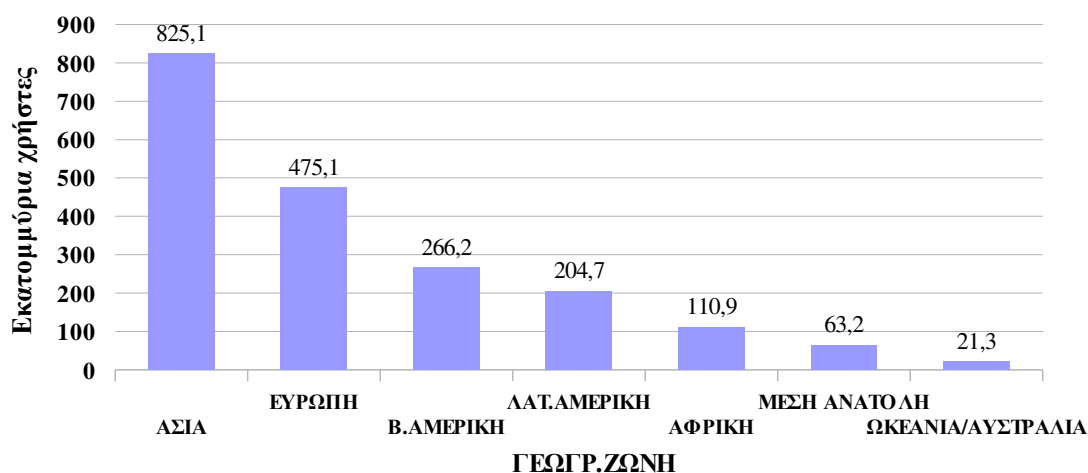
Βασική πλατφόρμα για την επίτευξη των στόχων αυτών η ανάπτυξη περιεχομένου και ασφαλών ψηφιακών υπηρεσιών σε ευρυζωνικό περιβάλλον, διαθέσιμο σε ευρεία κλίμακα (ΚΑΜΑΡΑΣ, 2007). Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ξεκινήσει ένα σύνολο άλλων προγραμμάτων και πρωτοβουλιών πολύ στενά συνδεδεμένων με την προώθηση των στόχων της Ηλεκτρονικής Ευρώπης. Το Ευρωπαϊκό ερευνητικό πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας", ύψους 3,6 δισ. ευρώ "έτρεξε" την περίοδο 1998-2002 και συνεχίστηκε για την περίοδο 2003-2007, συνέβαλε συμβάλλοντας αποφασιστικά:

- ✓ στη διατήρηση και περαιτέρω ανάπτυξη του ηγετικού ρόλου που διαθέτει η Ευρώπη στις κινητές επικοινωνίες, στην ψηφιακή τηλεόραση και στην παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου,
- ✓ στη βασική επιδίωξη για ευρωπαϊκό πρωταγωνιστικό ρόλο στο μέλλον στο επόμενο μεγάλο άλμα προς τον ασύρματο κόσμο του Internet και στις υπηρεσίες κινητού εμπορίου, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας σε μια σειρά από νέες τεχνολογίες και εφαρμογές και υπηρεσίες του μέλλοντος (ΜΗΤΑΚΙΔΗΣ, 2002).

Η ισότιμη συμμετοχή στην εκπαίδευση, στην απασχόληση, στις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, στην επιχειρηματικότητα, καθώς και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, εκτιμάται ότι θα δράσουν καταλυτικά στη δημιουργία μιας «ψηφιακά εγγράμματης» Ευρώπης. Τέλος, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην κάλυψη των ειδικών αναγκών και των απαιτήσεων ευπαθών ομάδων χρηστών, όπως άτομα με αναπηρία, ηλικιωμένοι, κάτοικοι γεωγραφικά απομακρυσμένων περιοχών, μετανάστες κ.λπ. Στο υπό διαμόρφωση ψηφιακό τοπίο, οι κυβερνήσεις καλούνται να αναλάβουν τον ρόλο που τους αρμόζει και να παραλάβουν τη σκυτάλη από τον ιδιωτικό τομέα, ο οποίος πρωτοστάτησε στην πρώτη φάση διάδοσης του Διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών στους πολίτες. Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται η ανάδειξη της καθολικής δικτυακής πρόσβασης και της παροχής ψηφιακών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας σε κεντρικούς άξονες ανάπτυξης του νέου ψηφιακού οικονομικού υποδείγματος (ΚΑΜΑΡΑΣ, 2007).

Γράφημα 7.1:

Χρήστες Διαδικτύου παγκοσμίως ανα γεωγραφική ζώνη (σε εκατ.)
(πηγή: internetworldstats.com/stats.htm βάση:1.966.514.816 χρήστες internet - 31/6/2010)

8. ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με δεδομένο το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η εκμάθηση της σωστής διαχείρισης της πληροφόρησης και της γνώσης στην Κοινωνία της πληροφορίας ο ρόλος του εκπαιδευτικού συστήματος είναι καταλυτικός στην απόκτηση των προσόντων και των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την κριτική ανάλυση και ερμηνεία του κόσμου της πληροφορίας και των επικοινωνιών, κάτι το οποίο θα βοηθήσει πολύ στη μείωση του ψηφιακού χάσματος (ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ, ΒΙΔΑΛΗΣ και ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, 2003). Μέτρα τα οποία θα πρέπει να ληφθούν άμεσα αποτελούν:

- ✓ Καθιέρωση μοντέλων προσαρμογής και αξιολόγησης της παραγωγής διδακτικών λογισμικών και πολυμέσων στις απαιτήσεις του σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος. Η επιλογή της νέας τεχνολογίας θα πρέπει συνεχώς να αξιολογείται υπό την επίβλεψη ειδικευμένων εκπαιδευτικών (ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, 2002).
- ✓ Προσαρμογή των μεθόδων εκπαίδευσης στις απαιτήσεις της νέας οικονομίας. Πρέπει να γίνει προσπάθεια αλλαγής των εκπαιδευτικών μεθόδων μέσω της προώθησης νέων, και συμμετοχικών μεθόδων εκπαίδευσης. Η μετάβαση στην κοινωνία της υψηλής τεχνολογίας και της πληροφορικής απαιτεί από το άτομο να διαθέτει υψηλού επιπέδου κοινωνικές δεξιότητες, που θα του επιτρέψουν να συμμετέχει αποτελεσματικά στην διαρκή αλληλοεπικοινωνία.

- ✓ Προσαρμογή στις κοινωνικές και δημογραφικές αλλαγές που αυξάνουν την ηλικία των εκπαιδευόμενων. Η ταχύτερα αναπτυσσόμενη ομάδα αποτελείται από εργατικό δυναμικό άνω των 25 ετών, το οποίο επιδιώκει μέσω της εκπαίδευσης να βελτιώσει το εισόδημά του. Ταυτόχρονα, η γήρανση του πληθυσμού και η έλλειψη εξειδικευμένων εργαζομένων ωθεί στην ανάγκη για εκπαίδευση - κατάρτιση του προσωπικού μεγαλύτερης ηλικίας.
- ✓ Επανασχεδιασμός του εκπαιδευτικού συστήματος των χωρών, ούτως ώστε να είναι σε θέση να προετοιμάσει κατάλληλα τα άτομα ώστε να μπορούν να λειτουργήσουν στην κοινωνία της πληροφορίας.
- ✓ Εξασφάλιση πληροφορικής παιδείας σε όλο τον πληθυσμό. Δηλαδή, το σύνολο των ελάχιστων γνώσεων και δεξιοτήτων που χρειάζεται ένας άνθρωπος προκειμένου να κατανοεί τη λειτουργία περιβάλλοντος Η/Υ, να χρησιμοποιεί Η/Υ και τις βασικότερες υπηρεσίες του Διαδικτύου, να αντιλαμβάνεται τις δυνατότητες και τις επιπτώσεις των νέων τεχνολογιών στις σύγχρονες κοινωνίες.
- ✓ Αντικατάσταση της στενής εφάπαξ ειδίκευσης από τα πολυλειτουργικά προσόντα, τις δεξιότητες-κλειδιά, την κριτική και την αναλυτική σκέψη, τις ικανότητες χρησιμοποίησης των επικοινωνιακών μέσων κλπ.
- ✓ Σύνδεση σε μία αλληλοτροφοδοτούμενη διαδικασία της αρχικής εκπαίδευσης με τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση.
- ✓ Μελέτη του τρόπου ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα των διαδικασιών και τεχνικών απόκτησης και πιστοποίησης μίας γνώσης ανώτατης μορφής.
- ✓ Προσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών στα δεδομένα της νέας οικονομίας και την επανεξέτασή τους σύμφωνα με τις ανάγκες σε δεξιότητες που δημιουργούν οι ICTs.
- ✓ Ενίσχυση της εκπαίδευσης και μάθησης εξ αποστάσεως, παράλληλα με τα συμβατικά, παραδοσιακά εκπαιδευτικά συστήματα που στηρίζονται στην πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία και τη φυσική παρουσία εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου. Η χρήση της ηλεκτρονικής μάθησης παρέχει εκπαίδευση οπουδήποτε, οποτεδήποτε, με χαμηλό κόστος και προσαρμογή στις ιδιαιτερότητες του κάθε ατόμου και ανταποκρίνεται στην ιδέα της συνεχούς εκπαίδευσης (ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ, ΒΙΔΑΛΗΣ και ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, 2003) .

Φυσικά, η πρόσβαση είναι βασική σε όλες τις εξελίξεις της τεχνολογίας ICT. Χωρίς πρόσβαση λίγα είναι δυνατά. Όμως ποια πρόσβαση μπορεί να γεφυρώσει το ψηφιακό χάσμα και πώς το γνωρίζουμε αυτό; (YOUTIE, SHAPIRA and LAUDEMANN, 2007). Στη σημερινή εποχή της πληροφορίας και της τεχνολογίας εκείνο που είναι σημαντικό είναι να έχεις την πρόσβαση στην υποδομή, πράγμα που γεφυρώνει το υλικό χάσμα, και έπειτα με αυτή την πρόσβαση να έχεις τη γνώση, τις δεξιότητες, οργανωτική και κοινωνική δομή για να κάνεις αποτελεσματική χρήση αυτής της πρόσβασης και αυτή η τεχνολογία να

επιτρέψει την πραγματοποίηση κοινωνικών και κοινοτικών στόχων. Τότε μόνο θα επέλθει η πραγματική γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος.

Για τον καθορισμό της πρόσβασης θα πρέπει να εξετάσουμε τρία βασικά ερωτήματα:

- ✓ πρόσβαση για ποιο σκοπό;
- ✓ πρόσβαση για ποιόν;
- ✓ πρόσβαση σε τι;

Αν δεν δώσουμε προσοχή σε αυτά τα ζητήματα, η πρόσβαση είναι απλά ένα θέμα για την ανάλωση των υπηρεσιών του Διαδίκτυου και τα παρεχόμενα από το Διαδίκτυο αγαθά ή πληροφορίες. Στην πράξη, το ICT γίνεται κατανοητό μόνο για εκείνους που εργάζονται σε εταιρείες ή κυβερνήσεις, για τα τεχνολογικά προηγμένα έθνη και εκείνες τις κοινότητες με εξειδικευμένη κατάρτιση και δεξιότητες που πιθανόν να χρειάζονται στην παραγωγή και όχι μόνο στην κατανάλωση σε ένα τεχνολογικό περιβάλλον (ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, 2009). Η κοινωνική πρόκληση είναι να εξασφαλισθεί ότι οι τελικοί χρήστες μπορούν να επιτύχουν σημαντικά πράγματα με τα εργαλεία της τεχνολογίας στα οποία έχουν πρόσβαση. Η εμπειρία λέει ότι όπου γίνονται χρήσιμα πράγματα με την τεχνολογία, και με την υπόθεση ότι υπάρχει μια στοιχειώδης υποδομή, τότε μόνο οι άνθρωποι θα βρουν τρόπους για να αποκτήσουν πρόσβαση. Εάν όλα αυτά είναι διαθέσιμα στους ανθρώπους για να έχουν πρόσβαση σε άλλα μέσα ηλεκτρονικής κατανάλωσης τότε οι επενδύσεις που γίνονται ως απάντηση στο ψηφιακό χάσμα είναι περαιτέρω επενδύσεις στον εμπορικό χώρο.

Εκείνο λοιπόν που έχει σημασία, πέρα από την πρόσβαση, είναι η αποτελεσματική χρήση των ICTs. Τι σημαίνει όμως αποτελεσματική χρήση; (YOUTIE, SHAPIRA and LAUDEMAN, 2007). Η αποτελεσματική χρήση των ICTs μπορεί να οριστεί ως η ικανότητα και η ευκαιρία να ενσωματωθούν επιτυχώς οι ICTs στην ολοκλήρωση ατομικών ή ομαδικών στόχων. Μια εξίσου ενδιαφέρουσα χρήση του όρου εστιάζεται στην ικανότητα για ένα έθνος να επωφελείται από την τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνίας. Η έννοια της αποτελεσματικής χρήσης έχει γίνει γνωστή στο χώρο των εφαρμογών ως μετρήσιμος δείκτης που συνδέεται με την αποτελεσματικότητα των εφαρμογών συστημάτων ICTs σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο (GURSTEIN, 2007). Οι Clement και Shade θέτουν τα εξής ερωτήματα (CLEMENT and SHADE, 1998):

- ✓ Ποια υποδομή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών απαιτείται για να υποστηρίξει την εφαρμογή που αναλαμβάνεται;
- ✓ Ποιες είναι οι κατάλληλες και απαραίτητες τιμές καθώς και οι δυνατότητες του εύρους ζώνης που παρέχεται από broadband, dial-up, WiFi, δορυφορικές ή άλλες υπηρεσίες δικτύων;
- ✓ Πως θα είμαστε σίγουροι ότι η διαθέσιμη τεχνολογική υποδομή όσον αφορά τύπο και μορφή θα μπορέσει να υλοποιήσει τον σκοπό για τον οποίο θα χρησιμοποιηθεί;
- ✓ Ποιες είναι οι συσκευές που οι χρήστες χρειάζονται για μια συγκεκριμένη δραστηριότητα;

- ✓ Ποιο λογισμικό, φυσική υποστήριξη, πρωτόκολλα, υποστήριξη υπηρεσιών απαιτείται;
- ✓ Ποιά σχεδίαση περιεχομένου απαιτείται για συγκεκριμένες εφαρμογές;
- ✓ Ποια είναι η χρησιμότητα και οι τοπικές απαιτήσεις γι' αυτό το περιεχόμενο;
- ✓ Ποιοί πόροι απαιτούνται τοπικά για την εφαρμογή;
- ✓ Ποιά η απαραίτητη χρηματοδότηση, το ρυθμιστικό ή πολιτικό καθεστώς, είτε για τη χρήση της εφαρμογής είτε για να επιτρέψει την ολοκλήρωση της εφαρμογής μέσα σε ένα ευρύτερα εθνικό νομικό ή ρυθμιστικό σύστημα;

Σε πολλές περιπτώσεις η αποτελεσματική χρήση θα απαιτήσει μια οικονομική δομή, ένα νομικό σύστημα υποστήριξης καθώς και μια πολιτική υποστήριξη (YOUTIE, SHAPIRA and LAUDEMAN, 2007). Ειδικότερα, όσον αφορά την κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση, δεν πρέπει να αφορούν μόνο το εργατικό δυναμικό, αλλά και το συνολικό πληθυσμό της χώρας, έτσι ώστε να αποφευχθεί η δημιουργία κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων πληθυσμού και ο διαχωρισμός μεταξύ ψηφιακά εγγραμμάτων και μη. Είναι απαραίτητο η κατάρτιση στις νέες τεχνολογίας πληροφόρησης και επικοινωνίας να αποτελέσει αντικείμενο στην αρχική και στη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση με στόχο την ταχεία απόκτηση δεξιοτήτων, την ενίσχυση της πρόσβασης των ανέργων στην αγορά εργασίας, αλλά και στη διατήρηση της απασχολησιμότητας του ανθρώπινου δυναμικού σε υψηλά επίπεδα.

Ειδικότερα, η δια βίου μάθηση θα πρέπει να εστιάζει σε ένα πλήθος βασικών δεξιοτήτων, το οποίο θα ενημερώνεται από τα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα με τη συμβολή κοινωνικών φορέων (SERVAES, 2003). Η Ελλάδα μαζί με τους κοινωνικούς εταίρους θα πρέπει να δημιουργήσει ένα σύστημα δεξιοτήτων που θα μεταβιβάζεται από επιχείρηση σε επιχείρηση, και θα εντοπίζει πιθανούς συνδέσμους του συστήματος αυτού με αναγνωρισμένους τίτλους. Οι νέες μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας απαιτούν να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ποιότητα της παρεχόμενης κατάρτισης, τόσο στη βάση των χορηγούμενων πιστοποιητικών δεξιοτήτων, όσο και στη βάση της αξιολόγησης των φορέων υλοποίησης. Στο ποιοτικό σκέλος της κατάρτισης απαιτείται και εκπαίδευση των εκπαιδευτών, ώστε να καταστούν ικανοί να ανταποκριθούν στις αυξημένες απαιτήσεις της κατάρτισης σε ζητήματα ICTs. Στην προσπάθεια αυτή είναι απαραίτητη η συνεισφορά τόσο ιδιωτικών όσο και δημόσιων πόρων (ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΛΑΔΟΣ, 2002).

9. ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

9.1 Οι μελλοντικές προκλήσεις

Οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών και η Κοινωνία της Πληροφορίας που διαμορφώνεται υπό το νέο καθεστώς που αναλύθηκε στην ενότητα 4.2, δημιουργούν νέες προκλήσεις. Ο όρος "Κοινωνία της Πληροφορίας" αναφέρεται σε μία μορφή κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης, όπου η απόκτηση, αποθήκευση, επεξεργασία, και μεταβίβαση πληροφοριών οδηγεί στη δημιουργία γνώσης και την ικανοποίηση αναγκών ατόμων και επιχειρήσεων, διαδραματίζοντας έτσι κεντρικό ρόλο στην οικονομική δραστηριότητα, την παραγωγή πλούτου και τη διαμόρφωση της ποιότητας της ζωής των πολιτών. Η έλευση της κοινωνίας της πληροφορίας αποτελεί έκφραση μίας νέας τεχνολογικής επανάστασης, αντίστοιχης σε εμβέλεια με τη βιομηχανική επανάσταση, η οποία επιταχύνεται λόγω της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας και για το λόγο αυτό δημιουργεί τόσο θετικές προκλήσεις για τις οικονομίες και τις κοινωνίες όσο και κινδύνους για τη συνοχή και τη δημοκρατική λειτουργία τους (ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ, ΒΙΔΑΛΗΣ και ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, 2003).

Τα κράτη εκείνα ή τα άτομα που δεν θα μπορέσουν να παρακολουθήσουν αυτές τις ριζικές αλλαγές που η ραγδαία ανάπτυξη των ICTs μπορεί να επιφέρει είναι σίγουρο ότι θα περιθωριοποιηθούν δημιουργώντας έτσι το ψηφιακό χάσμα (NORRIS, 2001). Η διάδοση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας δημιουργεί την ανάγκη διασφάλισης ίσων ευκαιριών σε όλους τους πολίτες όσον αφορά την πρόσβαση στην πληροφόρηση και την πρόσβαση στην εκπαίδευση και κατάρτιση σε νέες τεχνολογίες. Έλλειψη αυτού συνεπάγεται κίνδυνο δημιουργίας του ενδοκοινωνικού, ή αλλιώς, ψηφιακού χάσματος μεταξύ κοινωνικών ομάδων και ατόμων μιας χώρας, το οποίο αναλύεται σε επιμέρους χάσματα ηλικίας, εισοδήματος, βαθμού αστικοποίησης, επιπέδου εκπαίδευσης, ατόμων με ειδικές ανάγκες, ή κοινωνικών ομάδων, το οποίο πρέπει να αντιμετωπισθεί με κατάλληλα μέτρα και πολιτικές.

Έχει διαπιστωθεί ότι διάφορες μορφές αποκλεισμού δημιουργούνται όταν το επίπεδο των απαιτούμενων προσόντων για τη διαχείριση των εργαλείων της γνώσης αυξάνεται. Με αυτόν τον τρόπο αναδύονται καινούριες μορφές ψηφιακού και λειτουργικού αναλφαβητισμού, κάτι το οποίο εντείνει τις διαφορές ανάμεσα σε αυτούς που έχουν πρόσβαση και μπορούν να χρησιμοποιήσουν και να διαχειριστούν την πληροφορία και αυτούς που δε μπορούν. Η μεγάλη κοινωνική αναστάτωση που οφείλεται στην εδραίωση της χρήσης των ICTs στον τομέα της ανάπτυξης ωφελεί κυρίως τις πιο αναπτυγμένες χώρες, οι οποίες ωφελήθηκαν από τη βιομηχανική επανάσταση, και εντείνει το ψηφιακό χάσμα που χωρίζει τους γνώστες της τεχνολογίας της πληροφορίας και όλους αυτούς, τους περισσότερους σε αριθμό, που έχουν άγνοια (RAMONET, 2004). Τι γίνεται λοιπόν με τις αναπτυσσόμενες χώρες οι οποίες βρίσκονται ήδη σε μεγάλη απόσταση από τις ανεπτυγμένες λόγω οικονομικής και όχι μόνο αδυναμίας;

Εκτός από το χαμηλό επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας στην Αφρική, αλλά και στον υπόλοιπο αναπτυσσόμενο κόσμο, υπάρχουν πολλοί άλλοι λόγοι για το χαμηλό επίπεδο διείσδυσης της τεχνολογίας.

Μεταξύ των σημαντικότερων είναι και οι παράγοντες που περιγράφονται παρακάτω:

- ✓ Η διαρροή εργατικού δυναμικού στο εξωτερικό και τα χαμηλά επίπεδα βασικής εκπαίδευσης και μόρφωσης μεταξύ του πληθυσμού έχουν δημιουργήσει μια μεγάλη έλλειψη ανθρωπίνων δεξιοτήτων και εμπειρίας. Οι κυβερνήσεις χάνουν συνεχώς τους ικανότερους και πιο πεπειραμένους από τον ιδιωτικό τομέα (MOSSBERGER, TOLBERT and STANSBURY, 2003). Κάτι τέτοιο επιδεινώνει την κατάσταση σε υπανάπτυκτες ηπείρους, επειδή οι πεπειραμένοι τεχνικοί, ακόμη και από τον τοπικό ιδιωτικό τομέα, είναι σε θέση να βρουν πολύ υψηλότερης πληρωμής εργασίες στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική.
- ✓ Η απουσία παροχής ηλεκτρικής ενέργειας αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα και σημαντικό εμπόδιο στη χρήση των ICTs, ειδικά έξω από τα μεγάλα αστικά κέντρα. Πολλές χώρες έχουν περιορίσει τα δίκτυα διανομής ενέργειας στις αγροτικές περιοχές, και η εξοικονόμηση ενέργειας είναι ένα κοινό περιστατικό, ακόμη και σε μερικές κύριες πόλεις.
- ✓ Τα συγκοινωνιακά δίκτυα είναι περιορισμένα, με συνέπεια την δυσκολία στην αυξανόμενη μετακίνηση των ατόμων και των εμπορευμάτων, που απαιτείται και για να εφαρμοστεί και να υποστηριχθεί μια υποδομή ICT, αλλά και για την αυξανόμενη οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα που θα υποκινούταν μέσω της μεγαλύτερης χρήσης ICTs (MOSSBERGER, TOLBERT and STANSBURY, 2003).
- ✓ Τα περισσότερα φορολογικά καθεστάτα θεωρούν τους Η/Υ και τα κινητά τηλέφωνα στοιχεία πολυτέλειας, καθιστώντας τα ακόμα ακριβότερα, και πιο δύσκολα να αποκτηθούν από την πλειοψηφία του πληθυσμού.
- ✓ Ακόμη, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο αμβλύνει την χρήση του διαδικτύου αλλά και την εκμάθηση των ICTs. Ακριβώς όπως υπάρχει αναλφαβητισμός, υπάρχει και ηλεκτρονικός αναλφαβητισμός
- ✓ Ένα επιπλέον πρόβλημα το οποίο σχετίζεται με το μορφωτικό επίπεδο είναι και το γλωσσικό. Το Διαδίκτυο είναι διαθέσιμο μόνο σε ορισμένες γλώσσες ενώ οι μεγαλύτερες πηγές πληροφοριών είναι στα αγγλικά (GURSTEIN, 2003).
- ✓ Το γενικό επιχειρησιακό κλίμα για την αυξανόμενη επένδυση στην Αφρική και γενικότερα στον αναπτυσσόμενο κόσμο, που απαιτείται έντονα για τον τομέα των ICT, έχει υποφέρει από τα γνωστά προβλήματα των μικρών αγορών, μη διαφανείς και χρονοβόρες διαδικασίες, περιορισμένες ευκαιρίες, αστάθεια νομίματος, έλεγχοι συναλλαγών και πληθωρισμός.
- ✓ Πολλές είναι οι περιπτώσεις που πολιτικοί λόγοι εντείνουν το χάσμα μεταξύ αναπτυγμένου και αναπτυσσόμενου κόσμου (π.χ. Για λόγους ελέγχου ροής πληροφοριών).

Το ψηφιακό χάσμα, λοιπόν, ενισχύει τα χάσμα μεταξύ Βορρά-Νότου, καθώς και τις ανισότητες μεταξύ πλουσίων και φτωχών. Σήμερα, το ψηφιακό χάσμα μεγάλο όσο ποτέ άλλοτε, αφού δισεκατομμύρια άνθρωποι δεν έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες, ενώ, από την άλλη, ο δικτυωμένος κόσμος μεγαλώνει συνεχώς. Η έκρηξη των νέων τεχνολογιών της πληροφορικής θα προσπεράσει τους κατοίκους των φτωχότερων χωρών και ιδίως της Αφρικής. Οι κάτοικοι της Αφρικής δεν αντιπροσωπεύουν καν το 1% των χρηστών Internet (RAMONET, 2004). Το ένα τρίτο του παγκόσμιου πληθυσμού δεν έχει κάνει ποτέ ένα τηλεφώνημα. Το 70% των φτωχών παγκοσμίως ζουν σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές, όπου η πρόσβαση στις τεχνολογίες ενημέρωσης και επικοινωνιών, ακόμη και σε ένα τηλέφωνο, είναι συχνά λιγοστή.

Το μεγαλύτερο μέρος των πληροφοριών που ανταλλάσσονται στα παγκόσμια δίκτυα όπως το Διαδίκτυο είναι στα αγγλικά, γλώσσα που ομιλείται από λιγότερο από το δέκα τοις εκατό του παγκόσμιου πληθυσμού. Σε μια προσπάθεια αντιμετώπισης του προβλήματος, ο ΟΗΕ έχει δημιουργήσει την επιτροπή ICT Task Force, που είναι επιφορτισμένη με την ανάπτυξη στρατηγικών και γενικά με την οργάνωση για την προώθηση τεχνολογικών μέσων στις αναπτυσσόμενες χώρες καθώς και την τεχνολογική επιμόρφωση των κατοίκων τους με τελικό στόχο την τεχνολογική εναρμόνιση του πλανήτη (MOSSBERGER, TOLBERT and STANSBURY, 2003). Η Ε.Ε. επισημαίνει ότι οι τεχνολογικές ανακατατάξεις θα δημιουργήσουν χάσμα στον εργασιακό χώρο όσον αφορά στη ζήτηση ειδικευμένου προσωπικού στον τομέα των ICTs, και η αγορά εργασίας θα πρέπει να προσαρμοστεί ταχύτατα προκειμένου να αποφευχθεί η για μεγάλο διάστημα έλλειψη ειδικευμένων ατόμων.

Υπολογίζεται ότι οι μισές θέσεις που θα δημιουργηθούν εντός της επόμενης δεκαετίας θα δημιουργηθούν σε κλάδους είτε εντατικής παραγωγής είτε εντατικής χρήσης των ICTs, και γι' αυτό θα πρέπει αφενός να προετοιμαστούν οι μελλοντικοί εργαζόμενοι για το νέο περιβάλλον, αφετέρου να δημιουργηθεί η δυνατότητα στους ήδη εργαζομένους να προσαρμοστούν και να επανεπιδεκθούν. Για το λόγο αυτό θα χρειασθεί συνεχής εκπαίδευση. Το γεγονός αυτό απαιτεί αύξηση των κονδυλίων. Το πρόβλημα είναι έντονο καθώς ο αριθμός των εκπαιδευτικών με ειδικευση στον εν λόγω τομέα δεν επαρκεί για να καλύψει το κενό αυτό (ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΛΑΔΟΣ, 2002). Η κατάρτιση στις νέες τεχνολογίες θα πρέπει να εξαπλωθεί σε όλες τις πληθυσμιακές ομάδες ανεξαρτήτου γεωγραφικού χώρου, φύλου, οικονομικής, κοινωνικής κατάστασης κλπ.

Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις στις οποίες το κοινωνικό και ίσως πολιτικό κατεστημένο, δεν δίνει ίσες ευκαιρίες στις γυναίκες για εμπλοκή και συμμετοχή στις τεχνολογίες ICTs. Υπάρχουν λιγότερες γυναίκες που συμμετέχουν στην τεχνολογία ICT από τους άνδρες. Επίσης, οι κάτοικοι απομακρυσμένων και αγροτικών περιοχών δεν έχουν τις ίδιες ευκαιρίες πρόσβασης και χρήσης των ICTs. Πέραν, όμως, αυτών των κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων που αποτελούν μια γενική θεώρηση στην προσπάθεια να προσδιοριστούν τα αίτια δημιουργίας και ανάπτυξης του ενδοκοινωνικού χάσματος, υπάρχει και μια παράμετρος καθαρά προσωπική. Υπάρχουν τεchnοφοβικοί που φοβούνται την τεχνολογία και δεν θα τη χρησιμοποιήσουν ακόμα κι αν έχουν πρόσβαση (YOUTIE, SHAPIRA and LAUDEMANN, 2007).

Μια έρευνα που διενεργήθηκε από το Oxford University Internet Institute το 2003 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το "ψηφιακό χάσμα" δεν οφείλεται σε όλες τις περιπτώσεις σε οικονομική αδυναμία ή σε άλλους εξωγενείς παράγοντες αλλά μπορεί να είναι και θέμα επιλογής του ίδιου του ατόμου (MOSSBERGER, TOLBERT and STANSBURY, 2003). Στην έρευνα, κατά την οποία ρωτήθηκαν περισσότεροι από 2.000 άνθρωποι, μόνο το 59% χρησιμοποιεί το Internet εκείνη τη στιγμή, το 34,7% δεν το έχει χρησιμοποιήσει ποτέ και το 6% αποτελείται από πρώην χρήστες που το χρησιμοποίησαν για ένα χρονικό διάστημα από 9 μήνες μέχρι ένα χρόνο. Πολλοί ήταν οι χρήστες του Διαδικτύου που ισχυρίστηκαν πως αν και έχουν χρησιμοποιήσει το Internet, ανακάλυψαν ότι δεν τους παρείχε τις πληροφορίες που ήθελαν. Από εκείνους που δεν έχουν χρησιμοποιήσει ποτέ το Internet, το 0,7% πιστεύει ότι η άγνοιά τους για σχετικά με τη χρήση του, τους δυσκόλεψε στην εύρεση ή στην αλλαγή εργασίας.

9.2. Ο ρόλος της Κοινωνίας των Πολιτών

Την Κοινωνία των Πολιτών αποτελούν εκείνες οι οργανώσεις που εμπίπτουν στην ευρεία κατηγορία κοινωνίας των πολιτών, όρος που λαμβάνεται συνήθως για να αναφερθεί σε εκείνο ο μέρος της κοινωνίας που ξεχωρίζει και από τον ιδιωτικό τομέα και από το κράτος. Μερικά μέλη της κοινότητας της ανάπτυξης ανήκουν στην κοινωνία πολιτών (π.χ μη κυβερνητικές οργανώσεις). Επιπλέον όμως ανήκουν και ομάδες που έχουν άλλους στόχους και όχι αναπτυξιακούς. Μεταξύ αυτών είναι οι υποστηρικτές των ανθρώπινων δικαιωμάτων και περιβαλλοντικές οργανώσεις. Η ανάπτυξη, με τη μια μορφή ή την άλλη, μπορεί να θεωρηθεί από αυτές τις οργανώσεις ουσιαστική, αλλά η ουσία της αποστολής τους βρίσκεται αλλού (LUYT, 2004). Στον Νότο, κατά τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μια γρήγορη επέκταση τέτοιων ομάδων και η σπουδαιότητάς τους αυξάνεται συνεχώς. Οι εκτιμήσεις των αριθμών ποικίλλουν σημαντικά, αλλά η ανοδική τάση είναι αναμφισβήτητη. Η έντονη παρουσία τους είναι μια αντίδραση στη γενικευμένη οικονομική και περιβαλλοντική πτώση, που προσεγγίζει την πλήρη κατάρρευση σε μερικές περιοχές του κόσμου (MATHEWS, 1997).

Παρά τις επιτυχημένες περιπτώσεις σχετικά με τη χρήση ICTs από ομάδες της κοινωνίας των πολιτών στον Νότο, η πλήρης δυνατότητά τους δεν έχει επιτευχθεί, κυρίως λόγω της έλλειψης των κατάλληλων υποδομών που θα μπορούσε να υποστηρίξει τις νέες τεχνολογίες. Παρόμοια ζητήματα παρεμποδίζουν τη χρήση του Διαδικτύου για τα ανθρώπινα δικαιώματα στη Λατινική Αμερική, με ελάχιστες ΜΚΟ να είναι σε θέση να μεταδίδουν το υλικό τους μέσω του διαδικτύου λόγω έλλειψης δεξιοτήτων και εγκαταστάσεων υλικού. Παρά το γεγονός ότι δεν έχουν γίνει ακόμα πλήρως αντιληπτές οι πολλές δυνατότητες των ICTs, η αξία που τους δίνεται παράγει μια δυναμική με την οποία οι νέες τεχνολογίες θεωρείται ότι αποτελούν επιτακτική ανάγκη για την κοινωνία των πολιτών στο Νότο η οποία και θα πρέπει να προσπαθήσει πιο έντονα και ουσιαστικά για να μπορέσει να αποκτήσει αυτά τα εργαλεία. Έτσι, στην υποστήριξη των προσπαθειών να γεφυρωθεί το χάσμα των ICT μεταξύ των οργανώσεων που αναπτύσσουν δραστηριότητες παγκοσμίως, οι ομάδες αυτές γίνονται αποτελεσματικά υποστηρικτές στο πολιτικό πρόβλημα του ψηφιακού χάσματος (LUYT, 2004).

Η διαμόρφωση νέου τοπίου στις τηλεπικοινωνίες από τις δυνάμεις της αγοράς δεν έχει επιφέρει μέχρι σήμερα τα επιθυμητά αποτελέσματα. Σε αρκετές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδος, η απουσία συντονισμού και ερεθισμάτων για

επενδύσεις και δημιουργία ζήτησης, καθώς επίσης και οι προσπάθειες να αφηθεί η ανάπτυξη ευρυζωνικών υπηρεσιών αποκλειστικά στις δυνάμεις της αγοράς, δεν απέδωσαν ικανοποιητικά αποτελέσματα. Οι προσπάθειες προς αυτήν την κατεύθυνση θα πρέπει να βασίζονται στα εξής:

- ✓ Οι κυβερνήσεις πρέπει να αναλάβουν πρωτοβουλίες για τη γεφύρωση του «ψηφιακού χάσματος» που θα προκληθεί από την αργή επέκταση των ευρυζωνικών υπηρεσιών σε περιοχές που δεν συμπεριλαμβάνονται στους άμεσους στόχους κάλυψης καμίας ιδιωτικής εταιρείας.
- ✓ Λόγω της φύσης της νέας τεχνολογίας, κάθε περιοχή, ανεξάρτητα από το πόσο απομακρυσμένη ή λιγότερο ανεπτυγμένη είναι, μπορεί να επωφεληθεί και να τη χρησιμοποιήσει για οικονομική ανάπτυξη.
- ✓ Τα ευρυζωνικά δίκτυα μπορούν να αλλάξουν τη φύση και τη λειτουργία της εθνικής οικονομικής δραστηριότητας
- ✓ Η πολιτεία, με επιλογές της μπορεί να βελτιώσει δραστικά τις συνθήκες για την ανάπτυξη των ευρυζωνικών υπηρεσιών.

Η ανάπτυξη ευρυζωνικών υπηρεσιών στους τομείς της δημόσιας διοίκησης, της παιδείας και της υγείας, μπορεί να συμβάλει στην εξάπλωση της ευρυζωνικότητας, καθώς η πολιτεία είναι σε θέση να αποτελέσει κύριο μοχλό ανάπτυξης προωθώντας τη ευρυζωνική χρήση τόσο στους πολίτες όσο και στις επιχειρήσεις (ΚΑΛΛΑΣ, 2006). Ο ρόλος των ομάδων εργασίας Ευρυζωνικών Υπηρεσιών και Υποδομών αυτών είναι κατά βάση καθοδηγητικός και συντονιστικός. Οι εισηγήσεις τους για παρεμβάσεις αλλά και η ταυτόχρονη ενθάρρυνση της ζήτησης των ευρυζωνικών υπηρεσιών από τους τελικούς χρήστες, αποσκοπεί στην παρακίνηση πολιτείας και αγοράς προκειμένου να επιταχυνθούν οι ενέργειες ανάπτυξης ευρυζωνικών υποδομών και υπηρεσιών με ταυτόχρονη ενθάρρυνση της ζήτησης τους από τους τελικούς χρήστες. Σε επίπεδο χωρών, τόσο στην ΕΕ, όσο και σε όλες σχεδόν τις ανεπτυγμένες χώρες και σε αρκετές αναπτυσσόμενες έχουν προταθεί προγράμματα της πολιτείας για να καλλιεργηθεί και να εξαπλωθεί η χρήση ευρυζωνικών τεχνολογιών με σκοπό τη οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική εξέλιξη.

Η πρωτοβουλία eEurope 2002-2005, είχε σαν άμεσο στόχο την ανάπτυξη ευρυζωνικών υποδομών και υπηρεσιών καθώς και την εξασφάλιση της πρόσβασης σε υψηλές ταχύτητες και υπηρεσίες για όλους στην Κοινωνία της Πληροφορίας (ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ, 2006). Βέβαια, πολλές από τις διαφορές μεταξύ των dial-up χρηστών Διαδικτύου και των χρηστών ευρείας ζώνης φαίνεται να αφορούν δραστηριότητες ψυχαγωγίας, καθότι οι δραστηριότητες αυτές είναι απαιτητικότερες στην μεταφορά δεδομένων και είναι επιτυχέστερες μέσω μιας ευρυζωνικής σύνδεσης. Γενική είναι η άποψη ότι χρειάζεται η λήψη δραστικών μέτρων ώστε η Ελλάδα να πλησιάσει τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο και να γεφυρωθεί το ψηφιακό χάσμα που παρατηρείται έναντι των υπολοίπων χωρών. Οι λόγοι που δεν έχουν επιτευχθεί τα επιθυμητά αποτελέσματα, θα μπορούσαν να χωριστούν σε πολιτικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς, τεχνολογικούς.

Στους πολιτικούς λόγους συμπεριλαμβάνεται η καθυστέρηση της πολιτείας να εφαρμόσει το e-government αλλά και η μη υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών στο εκπαιδευτικό

σύστημα, τουλάχιστον στην ουσία της εφαρμογής τους. Η Ελληνική οικονομία στον τομέα των τηλεπικοινωνιών δεν χαρακτηρίζεται από πραγματικό ανταγωνισμό που θα βοηθούσε στο να γίνουν οι ICTs προσιτές και να υπάρχει εύκολη και γρήγορη πρόσβαση. Από την άλλη μεριά η κοινωνική άγνοια και η έλλειψη τεχνολογικής κουλτούρας είναι ανασταλτικός παράγοντας στη χρήση των ICTs. Στο γεγονός αυτό συντείνει ακόμη περισσότερο και το ότι στο μεγαλύτερο μέρος του περιεχομένου του διαδικτύου γίνεται κυρίως χρήση της Αγγλικής γλώσσας. Όσο αφορά το τεχνολογικό περιβάλλον υπάρχουν περιορισμένες εγχώριες υποδομές καθώς και έλλειψη περιεχομένου και υπηρεσιών στο ελληνικό Internet (ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ, 2005).

10. ΕΡΕΥΝΑ

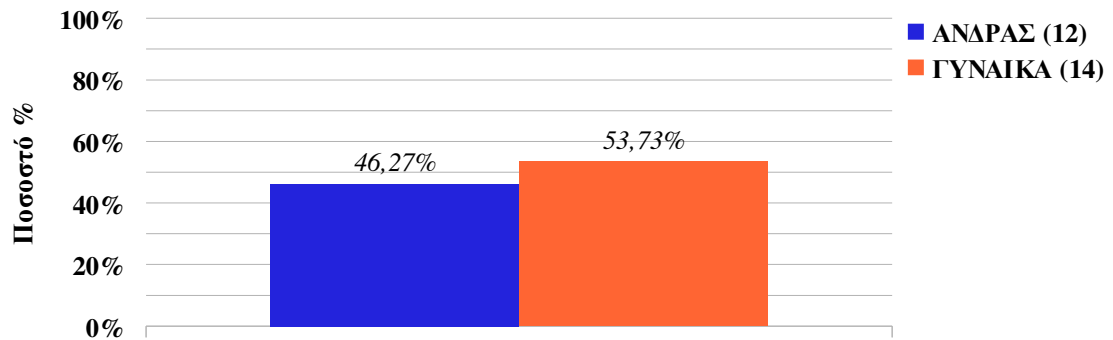
Σκοπός της τρέχουσας μελέτης είναι η καταγραφή και αξιολόγηση των γνώσεων και αντιλήψεων του κοινού απέναντι στο ζήτημα του Ψηφιακού Χάσματος. Άμεσος στόχος της έρευνας ήταν η αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο οι πολίτες είναι εξοικειωμένοι με τις ΤΠΕ, κατα πόσο αντιλαμβάνονται το Ψηφιακό Χάσμα, τον Ψηφιακό Αναλφαβητισμό και ποιές δράσεις προτείνουν, που μπορούν να ληφθούν από την Πολιτεία για την άρση των ανωτέρω προβλημάτων. Η έρευνα επικεντρώθηκε έχοντας ως αντικείμενο, καταρχήν μερικά δημογραφικά στοιχεία του ερωτηθέντος κοινού (φύλο, ηλικία, επίπεδο μόρφωσης), έπειτα, εξετάστηκε η συχνότητα και οι λόγοι χρήσης του internet, ο βαθμός εξοικείωσης με διάφορες ηλεκτρονικές συσκευές, απόψεις σχετικά με τις κορυφαίες στην χρήση του internet χώρες της ΕΕ, και, τέλος, γνώσεις και απόψεις σχετικά με το Ψηφιακό Χάσμα και την εξάλειψή του στην Ελλάδα. Ως μέσο συλλογής των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο με συνολικά δώδεκα (12) κλειστού τύπου ερωτήσεις.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ: ΦΥΛΟ, ΗΛΙΚΙΑ, ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ

Η παρούσα μελέτη διεξήχθη από τις 6 μέχρι τις 13 Ιουνίου του 2011. Ο υπο μελέτη πληθυσμός ήταν άτομα στα οποία εστάλη ο σύνδεσμος <http://survey.2ask.net/8dfa2bdab1f511ec/survey.html>, ήταν φοιτητές και εργαζόμενοι, κυρίως από τον Νομό Αττικής και Θεσσαλονίκης. Συλλέχτηκαν δεδομένα από συνολικά 26 άτομα (12 άνδρες, 14 γυναίκες) (**ΓΡΑΦΗΜΑ 10.1**), εκ των οποίων η πλειοψηφία ήταν άνω των 26 ετών ενώ μόλις 4 άτομα ήταν κάτω των 26 (**ΓΡΑΦΗΜΑ 10.2**). Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο των ατόμων που συμμετείχαν, 14 άτομα ήταν κάτοχοι τίτλου ΑΕΙ/ΤΕΙ, 9 κατείχαν Μεταπτυχιακό Τίτλο, και ένα άτομο κατείχε Διδακτορικό Τίτλο (**ΓΡΑΦΗΜΑ 10.3**). Λόγω του μεγαλύτερου αριθμού ατόμων άνω των 26 και με τίτλους Ανωτέρων Σχολών, Μεταπτυχιακούς ή Διδακτορικούς Τίτλους, είναι λογικό να υπάρχει γνώση και χρήση των νέων τεχνολογιών από τον εξεταζόμενο πληθυσμό, καθώς και γνώση της έννοιας του Ψηφιακού Χάσματος.

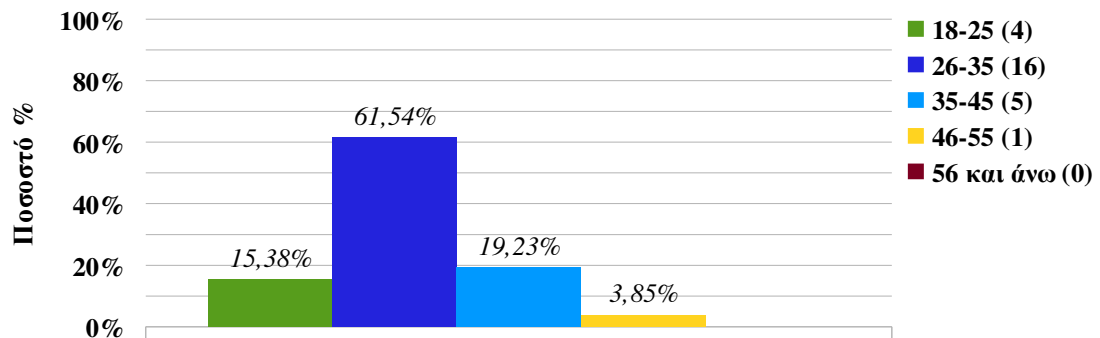
Γράφημα 10.1:

1. ΦΥΛΟ

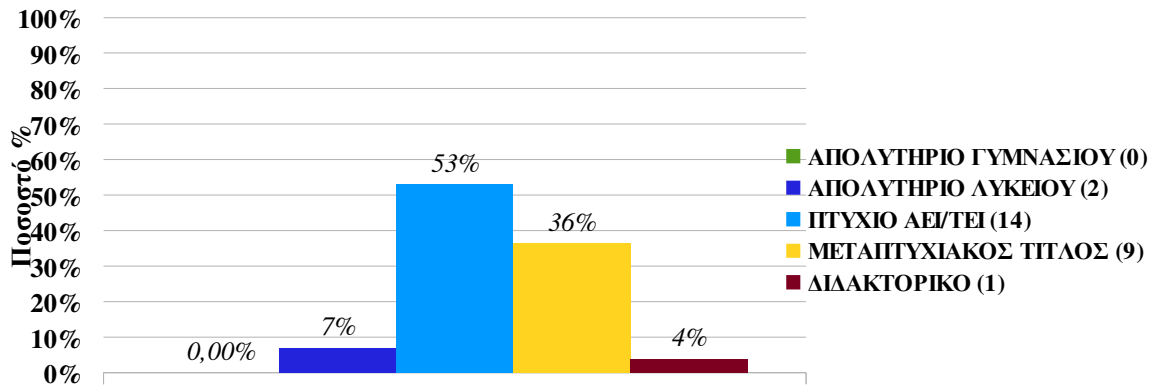
Γράφημα 10.2:

2. ΗΛΙΚΙΑ

Γράφημα 10.3:

3. ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ

ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΧΡΗΣΗΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥΣ

Όλοι οι ερωτώμενοι απάντησαν πως χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο σε καθημερινή βάση (ΓΡΑΦΗΜΑ 10.4). Το γεγονός αυτό καταδεικνύει την εξοικείωση των συμμετεχόντων με το Διαδίκτυο.

Γράφημα 10.4:

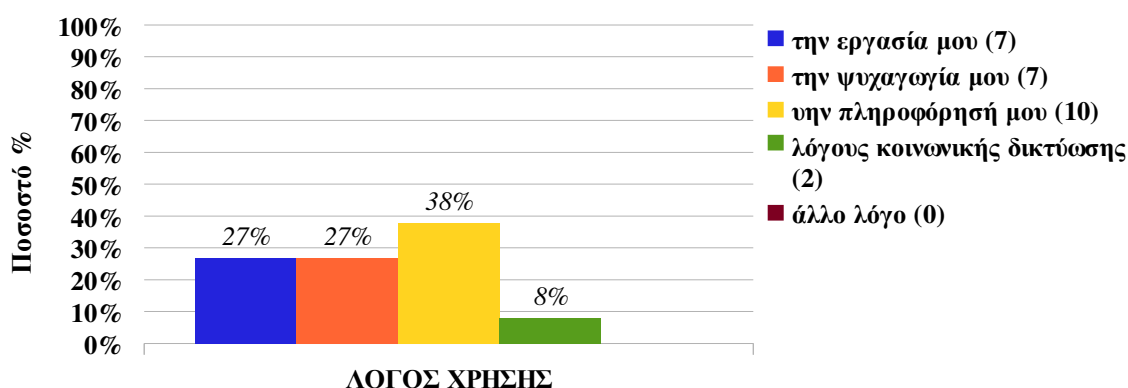
4. ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ...

Αναφορικά με τους λόγους για τους οποίους χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων υπέδειξε την πληροφόρησή τους ως κύριο λόγο (10 στους 26 ή 38%), ακολουθούμενοι από εκείνους που το χρησιμοποιούν για την εργασία ή την ψυχαγωγία τους (από 7 στους 26 ή 27%) και, τέλος, 2 στους 26 (ή 8%) ανέφερε λόγους κοινωνικής δικτύωσης (μέσω Facebook, Twitter, Myspace, Bebo, Hi5 κλπ) (**ΓΡΑΦΗΜΑ 10.5**).

Γράφημα 10.5:

5. ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΥΡΙΩΣ ΓΙΑ...

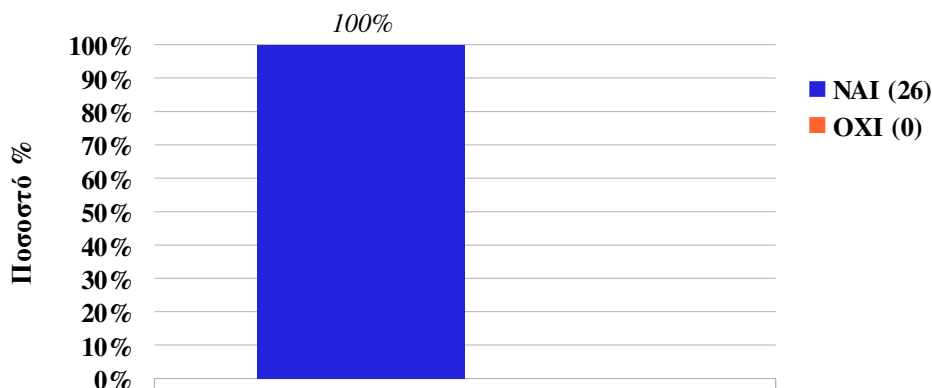

ΕΞΟΙΚΕΙΩΣΗ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΜΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΣΚΕΥΕΣ

Η απόλυτη πλειοψηφία των ερωτώμενων (26 στους 26) είναι απολύτως εξοικειωμένη με την χρήση τουλάχιστον δύο ηλεκτρονικών συσκευών (TV, DVD Player, Gaming Κονσόλα, Επιτραπέζιος ή Φορητός Η/Υ ή Smartphone) (**ΓΡΑΦΗΜΑ 10.6**).

Γράφημα 10.6:

6. Είμαι εξοικειωμένος/η με τουλάχιστον δύο (2) από τις εξής συσκευές: Τηλεόραση, DVD Player, Κονσόλα Ηλεκτρον.Παιχνιδιών, Επιτραπέζιος Η/Υ, Φορητός Η/Υ, Smartphone

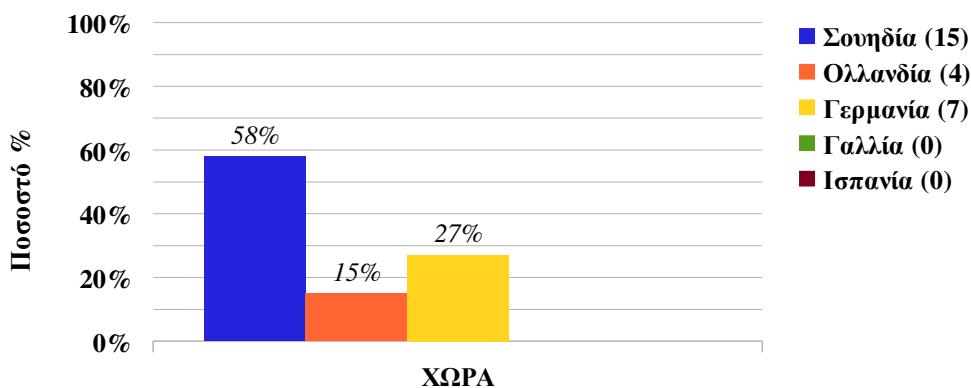

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΣΤΗΝ ΕΕ

Εδώ, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν, ποιά, κατα την άποψή τους, χώρα της ΕΕ βρίσκεται στην κορυφή της χρήσης του Διαδικτύου. Σύμφωνα με το **ΓΡΑΦΗΜΑ 3.1.1**, η Γερμανία διατηρεί τα ηνία στην χρήση του internet στην ΕΕ. Ωστόσο, η πλειοψηφία των ερωτώμενων απάντησε “Σουηδία” (15 στους 26 ή 58%), με την Γερμανία και την Ολλανδία να ακολουθούν (27% και 15% αντίστοιχα) (**ΓΡΑΦΗΜΑ 10.7**).

Γράφημα 10.7:

7. Η χώρα που βρίσκεται στην κορυφή της χρήσης του Διαδικτύου στην ΕΕ είναι η...

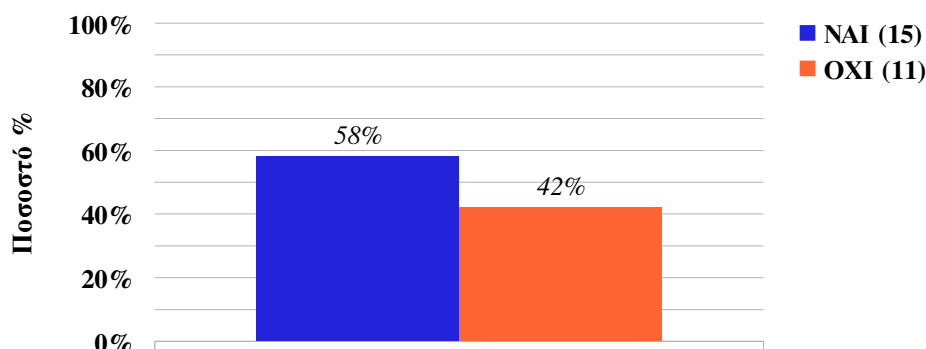

ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΣΜΑ

Τα ευρήματα της έρευνάς μας στο σημείο αυτό δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά. Ναιί μεν 15 στους 26 ερωτώμενους γνωρίζουν την έννοια “Ψηφιακό Χάσμα”, αλλά ένα υψηλό ποσοστό της τάξης του 11% (11 στους 26) δεν γνωρίζει τί σημαίνει (**ΓΡΑΦΗΜΑ 10.8**).

Γράφημα 10.8:

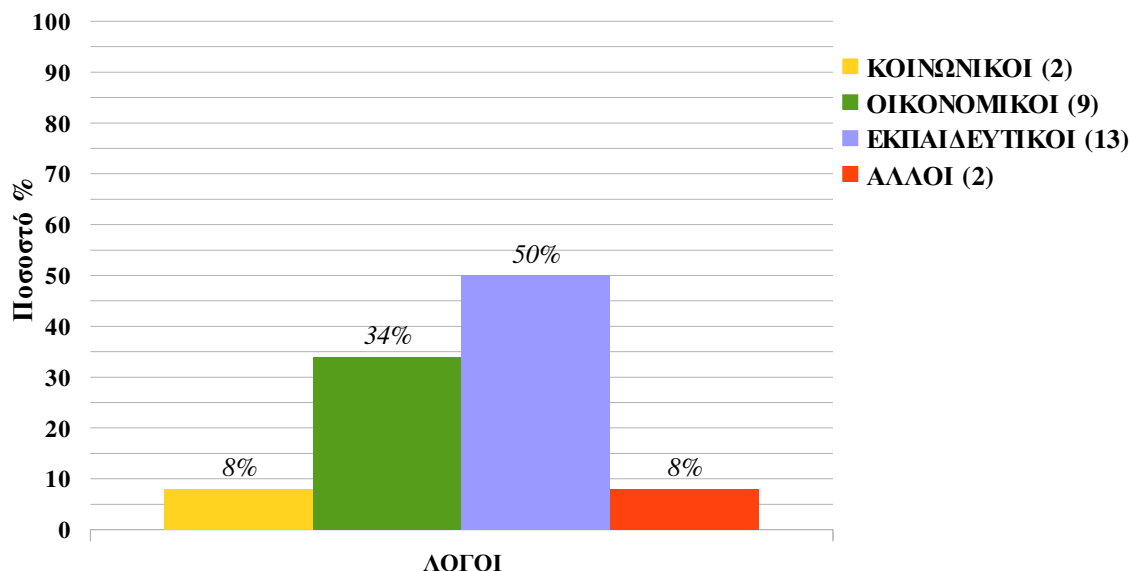
8. Γνωρίζω τί είναι το Ψηφιακό Χάσμα

Αναφορικά με τους λόγους που συνετέλεσαν στην δημιουργία του παγκόσμιου Ψηφιακού Χάσματος, η πλειοψηφία (13 στους 26 ή 50%) συμφωνεί πως αυτοί είναι εκπαιδευτικής φύσεως (**ΓΡΑΦΗΜΑ 10.9**). Ακολουθούν οι οικονομικοί (34%), οι κοινωνικοί και λοιποί λόγοι (από 8%).

Γράφημα 10.9:

9. Οι λόγοι που δημιουργούν το Ψηφιακό Χάσμα (κενό ανάμεσα σε άτομα/ομάδες που ωφελούνται από τις νέες τεχνολογίες και σε εκείνους που δεν ωφελούνται) είναι...

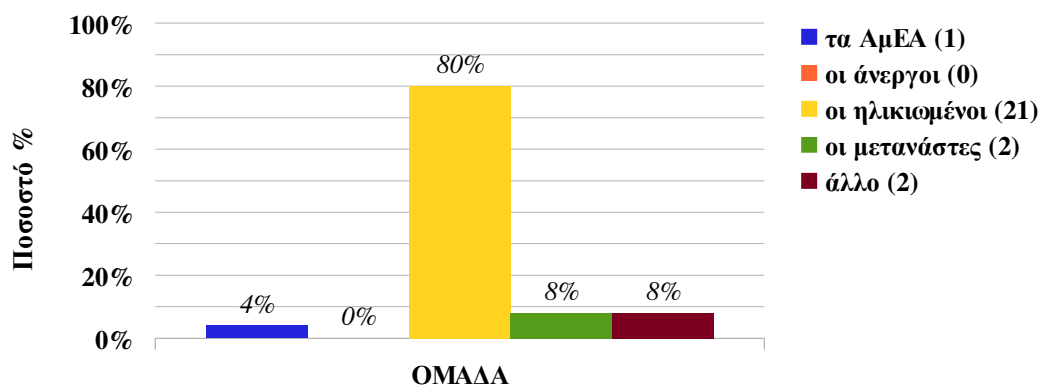

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΣΜΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Από το **ΓΡΑΦΗΜΑ 10.10**, γίνεται σαφές πως οι ερωτώμενοι πιστεύουν πως ο ηλικιωμένος πληθυσμός της χώρας μας πλήττεται περισσότερο από τον Ψηφιακό Αναλφαβητισμό (21 στους 26 ή 80%). Οι μετανάστες ή άλλες ομάδες λαμβάνουν ποσοστά της τάξης του 8%, ενώ μόλις ένα άτομο απάντησε “τα ΑμΕΑ”. Ωστόσο, από τα Γραφήματα **3.1.1** και **3.1.2** είδαμε πως τα ΑμΕΑ πλήττονται περισσότερο από τον Ψηφιακό Αναλφαβητισμό.

Γράφημα 10.10:

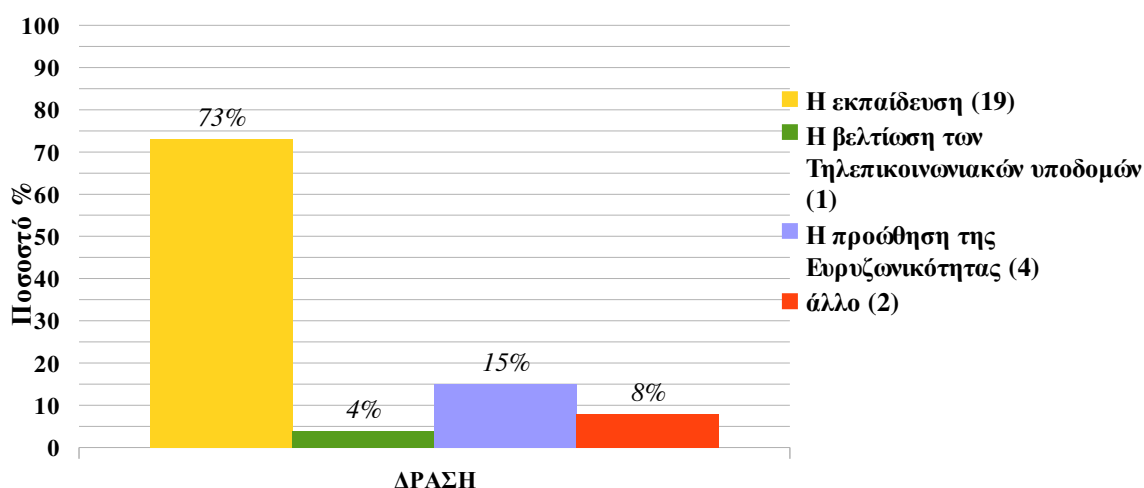
10. Οι ομάδες που πλήττονται περισσότερο από τον Ψηφιακό Αναλφαβητισμό στην Ελλάδα είναι..

Στην ερώτηση 11 (**ΓΡΑΦΗΜΑ 10.11**), οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν ποιά δράση πιστεύουν ότι θα εξαλείψει το Ψηφιακό Χάσμα που παρατηρείται στην Ελλάδα. Οι περισσότεροι υπέδειξαν την εκπαίδευση ως λύση (19 στους 26 ή 73%), ακολουθούμενοι από τους υποστηρικτές της Ευρυζωνικότητας (4 στους 26 ή 15%).

Γράφημα 10.11:

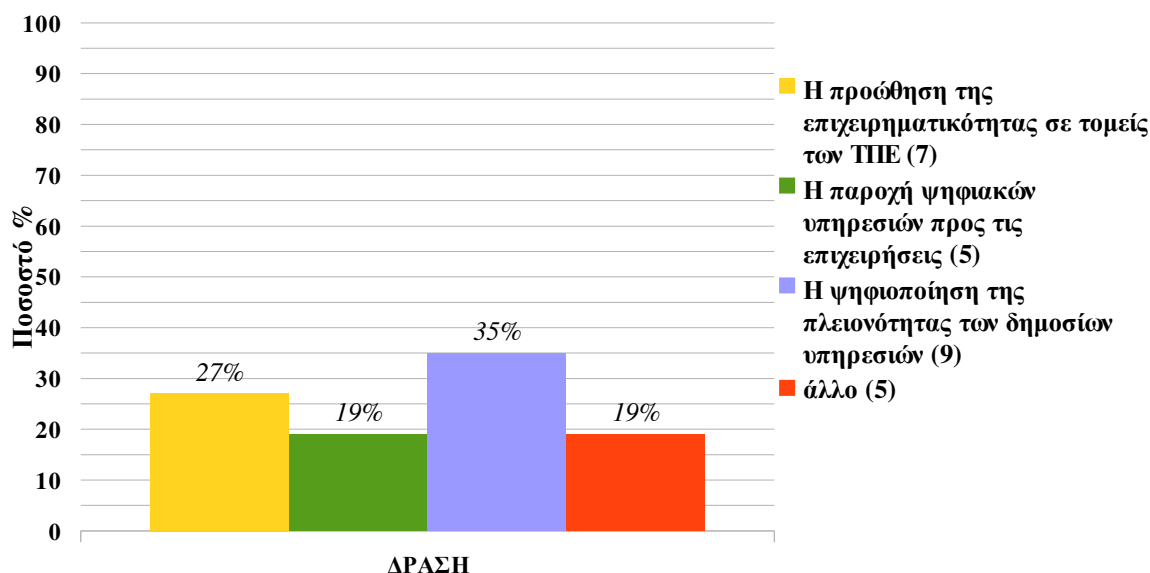
11. Η δράση που απαιτείται για την άρση του Ψηφιακού Χάσματος στην Ελλάδα είναι...

Η δωδέκατη και τελευταία ερώτηση διερευνά τις απόψεις του κοινού σχετικά με την βελτίωση της Ελληνικής Ψηφιακής Οικονομίας, η οποία θα μπορούσε να αποτελέσει ένα πρόσφορο έδαφος για την τόσο απαραίτητη οικονομική της ανάκαμψη. Οι ερωτώμενοι, στην πλειοψηφία τους υπέδειξαν την ψηφιοποίηση των περισσότερων δημοσίων υπηρεσιών σαν λύση (9 στους 26 ή 35%) με την προώθηση της επιχειρηματικότητας σε τομείς του ΤΠΕ να ακολουθεί σαν δεύτερη επικρατέστερη πρόταση (7 στους 26 ή 27%). Τέλος, το 38% των απαντήσεων ισομοιράστηκε σε “παροχή ψηφιακών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις” και “άλλη λύση” (**ΓΡΑΦΗΜΑ 10.12**).

Γράφημα 10.12:

12. Η δράση που απαιτείται για την βελτίωση της Ψηφιακής Οικονομίας στην Ελλάδα είναι...

Οι ερωτώμενοι τονίζουν, μέσω των απαντήσεών τους, την επιτακτική ανάγκη μιας έντονης δραστηριοποίησης για τον εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα, με την εκτέλεση μεγάλων έργων ψηφιοποίησης δεδομένων και πληροφοριών και αυτοματοποίησης των εσωτερικών διαδικασιών και των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες. Προκειμένου να είναι καθολικά αξιοποιήσιμο το αποτέλεσμα αυτών των προσπαθειών, θα πρέπει να αναπτυχθούν οι κατάλληλες υποδομές. Το γεγονός αυτό έχει αναγνωριστεί από τους πολίτες, και πολλοί κρατικοί φορείς έχουν ήδη προγραμματίσει την υλοποίηση τέτοιων έργων μέσα από τα επιχειρησιακά τους σχέδια. Οι κατάλληλες υποδομές έχουν όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που θα διασφαλίσουν την ποιοτική υποστήριξη των αναγκών των πολιτών και επιχειρηματιών. Επίσης, η συγκέντρωση της ζήτησης, η διάθεση των πόρων και η ανταλλαγή των εμπειριών μεταξύ κυβέρνησης, κοινωνικών και εκπαιδευτικών οργανισμών αλλά και του ιδιωτικού τομέα θα αποτρέψει την ανάπτυξη πολλαπλών υποδομών, ενώ αναμένεται να μειώσει το σημαντικό κόστος που καταβάλλεται σήμερα για τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες.

Επομένως, μπορούμε να πούμε ότι η ανάπτυξη νέων υποδομών και υπηρεσιών είναι στρατηγικής σημασίας για την Ελλάδα, αφού η υστέρηση στην εκτέλεση τέτοιων έργων, θα οδηγήσει τη χώρα σε δυσμενέστερη θέση στην παγκόσμια ανταγωνιστική οικονομία. Οι απαντήσεις των ερωτώμενων τονίζουν την ανάγκη για εξάλειψη σημαντικών παραγόντων «αποκλεισμού» μεγάλων ομάδων πληθυσμού και περιοχών της χώρας όπως της απόστασης και του χρόνου. Η εγκατάσταση κατάλληλων υποδομών μπορεί να λειτουργήσει ευεργετικά στη γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος, κυρίως σε απομακρυσμένες και λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές, οι οποίες συνήθως είναι αυτές που αντιμετωπίζουν τους πιο έντονους τεχνολογικούς αποκλεισμούς. Η έλλειψη πρόσβασης σε αυτού του είδους τα δίκτυα και τις υπηρεσίες αναμένεται να επιφέρει οικονομική στασιμότητα ή επιβράδυνση στην ανάπτυξη μιας τοπικής οικονομίας. Η ύπαρξη

παρωχημένων δικτυακών υποδομών θα οδηγήσει στην αποτυχία συγκέντρωσης νέων μορφών επενδύσεων υψηλής τεχνολογίας σε μία περιοχή, ενώ θα θέτει συνεχή προβλήματα στην διαφήμιση και προώθηση των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Επιπρόσθετα, τα εξελιγμένα συστήματα εκπαίδευσης δεν θα μπορούν να λειτουργήσουν στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους στερώντας έτσι από τους πολίτες τα σημαντικά τους οφέλη. Η αδυναμία υποστήριξης εξελιγμένων εκπαιδευτικών διαδικασιών αναμένεται να επιφέρει σημαντικά προβλήματα δεδομένου ότι δεν είναι δυνατή η υποστήριξη διαφόρων δράσεων όπως αυτές που σχετίζονται με την κατάρτιση και δια βίου μάθηση των πολιτών. Όπως έχει αναγνωριστεί από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι δράσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη σημασία για την διατήρηση της ανταγωνιστικότητας μιας χώρας, για την αντιμετώπιση της ανεργίας και για την συνεχή αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού της. Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η ανάπτυξη κατάλληλων υποδομών οι οποίες θα είναι προσιτές και προσβάσιμες από όλους τους πολίτες, μπορεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τον κίνδυνο διεύρυνσης του ψηφιακού χάσματος ανάμεσα στους πολίτες ή στις περιφέρειες και να δώσει ίσες ευκαιρίες και δυνατότητες για την εξέλιξη των τοπικών κοινωνιών.

11. ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ: ΟΥΤΟΠΙΑ Η' ΕΦΙΚΤΟΣ ΣΤΟΧΟΣ;

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οι ευρυζωνικές συνδέσεις παρέχουν νέες, ποιοτικές υπηρεσίες: γρήγορη πρόσβαση στο Διαδίκτυο, εκπαίδευση από απόσταση, ηλεκτρονική δημόσια διοίκηση, παροχή υπηρεσιών υγείας, ψυχαγωγία, ηλεκτρονικό εμπόριο, οι οποίες λειτουργούν πιο αποδοτικά και είναι ενδεχομένως εφικτές μόνο μέσω των υψηλών ταχυτήτων που προσφέρονται από την ευρυζωνική πρόσβαση. Η επιτάχυνση, επομένως, των διαδικασιών για την εξάπλωση των ευρυζωνικών υπηρεσιών θεωρείται διεθνώς ένας σημαντικός παράγοντας ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας μιας χώρας (NORRIS, 2001). Στην Ελλάδα, η αγορά των τηλεπικοινωνιών, μετά την απελευθέρωση της, έχει μεταβληθεί με τη δραστηριοποίηση νέων, ιδιόκτητων δικτύων. Παράλληλα, διάφοροι κρατικοί φορείς σχεδιάζουν την ανάπτυξη νέων δικτυακών υπηρεσιών με τη χρήση κατάλληλων δικτυακών υποδομών, προκειμένου να βελτιώσουν τις υπηρεσίες που προσφέρουν στους πολίτες αλλά και τις εσωτερικές λειτουργίες των φορέων τους.

Η γνώση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες αλλά και ο σωστός σχεδιασμός μπορούν κάλλιστα να ωθήσουν τις εταιρείες τηλεπικοινωνίας στο να προσφέρουν καλύτερες υπηρεσίες στους φορείς καθώς και πιο ανταγωνιστικές τιμές. Επιπλέον, η συνολική αντιμετώπιση των απαιτήσεων των κρατικών φορέων αλλά και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης σε τηλεπικοινωνιακές υποδομές, ακόμα και σε απομακρυσμένες ή λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές, μπορεί να επιτύχει τη δραστηριοποίηση ιδιωτικών εταιρειών σε αυτές. Τα οφέλη που θα αποκομίσουν οι περιοχές από την ανάπτυξη τέτοιων δικτύων αναμένεται να είναι σημαντικά τόσο στην ουσιαστική βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες, όσο και στις οικονομικές προοπτικές που δημιουργούνται σε αυτές. Σε αρκετές περιπτώσεις, δημόσιοι φορείς μπορούν να παίξουν ηγετικό ρόλο σε περιφέρειες, παρέχοντας επιπλέον

χρηματοδότηση, προκειμένου να απολαμβάνουν όλες οι κοινότητες τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν τα ευρυζωνικά δίκτυα.

Εκτός από τη συγκέντρωση των απαιτήσεων και το συνολικό σχεδιασμό για την καλύτερη αξιοποίηση των πόρων, τόσο το κράτος όσο και οι περιφερειακές αρχές έχουν να αντιμετωπίσουν πιθανά προβλήματα που μπορεί να προκύψουν. Ένα παράδειγμα αποτελούν οι αντιδράσεις των πολιτών στην εγκατάσταση κεραιών για ασύρματα δίκτυα σε διάφορα σημεία, ή η απαγόρευση, από τοπικούς φορείς, στις εταιρείες να σκάψουν στους δρόμους για να περάσουν οπτικές ίνες, ή να λάβουν νέες άδειες σε δρόμους στους οποίους έχουν πρόσφατα πραγματοποιηθεί επισκευαστικές εργασίες. Με τον τρόπο αυτό βέβαια οι εταιρείες που έχουν ήδη εγκαταστήσει ίνες αποκτούν ένα ουσιαστικό μονοπώλιο για τα επόμενα χρόνια. Επιπλέον, σε πολλές απομακρυσμένες περιοχές, η γεωγραφική απομόνωση και η χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού καθιστούν μη συμφέρουσα την εμπορική επένδυση ανάπτυξης νέων ή αναβάθμισης υπαρχουσών ευρυζωνικών δικτύων. Αλλά και στις ημι-αστικές και αστικές περιοχές της περιφέρειας της χώρας, το εισοδηματικό επίπεδο των υποψήφιων χρηστών σε συνδυασμό με το υψηλό κόστος των ευρυζωνικών υποδομών καθιστούν μη βιώσιμη την ανάπτυξη τέτοιων δικτύων (NORRIS, 2001).

Οι πρωτοβουλίες που πρέπει να ληφθούν και οι ενέργειες που πρέπει να γίνουν είναι επιτακτικής ανάγκης καθώς οι επιδόσεις της Ελλάδας ως προς τη διάδοση των ευρυζωνικών υπηρεσιών για γρήγορη πρόσβαση στο Internet, είναι φτωχές. Ένας βασικός λόγος, σύμφωνα με την Επίτροπο για θέματα της Κοινωνίας της Πληροφορίας, ήταν η χρόνια καθυστέρηση στην απελευθέρωση των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα, ώστε μέσω του ανταγωνισμού να υπάρξει μεγαλύτερη προσφορά, καλύτερες τιμές (ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, 2009). Η Επίτροπος θεωρεί ως βασικό πρόβλημα την καθυστέρηση στην προσαρμογή της χώρας στις κοινοτικές διατάξεις για την απελευθέρωση των τηλεπικοινωνιών. Αυτή η δυνατότητα, αναφέρει η επίτροπος, θεωρείται σημαντική από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «δεδομένης της απουσίας σημαντικού ανταγωνισμού στο σταθερό δίκτυο στην Ελλάδα και λόγω της έλλειψης εκτεταμένου καλωδιακού δικτύου». Παρά τις βελτιώσεις που έχουν γίνει το τελευταίο διάστημα, πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά ώστε να καλυφθεί το χαμένο έδαφος τώσων ετών στις τηλεπικοινωνίες.

Πιο συγκεκριμένα, οι χρήστες του Διαδικτύου μπορούν, μέσω της επέκτασης του ανταγωνισμού, να έχουν καλύτερες υπηρεσίες και καλύτερες τιμές (ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, 2009). Τέλος, από την ΕΕ τονίζεται πως η ελληνική νομοθεσία δεν έχει εναρμονιστεί με το Ρυθμιστικό Πλαίσιο για τις Τηλεπικοινωνίες που ισχύει στην ΕΕ. Για την εφαρμογή των ευρυζωνικών δικτύων, τα οποία αποτελούν την αναγκαία υποδομή για την προώθηση των νέων τεχνολογιών, η Ελλάδα είναι η τελευταία μεταξύ των 25 χωρών της ΕΕ, με ποσοστό 0,3% έναντι 8% που είναι ο μέσος ευρωπαϊκός όρος (KUTTAN and PETERS, 2003). Κατα την τελευταία δεκαετία δεν παρουσιάζεται σύγκλιση στον αριθμό χρηστών Internet, κάτι το οποίο και αποτελεί σαφές δείγμα της ψηφιακής κατάστασης μιας χώρας, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΗΕ. Είναι, όμως, προς όφελος του κάθε κράτους ξεχωριστά να συμμετέχει ενεργά στην προσπάθεια γεφύρωσης του ψηφιακού χάσματος.

Η ενδυνάμωση της παγκόσμιας οικονομίας περνάει μέσα από τη δυνατότητα διασύνδεσης που προσφέρει η πληροφορική. Επιπλέον, σε πολιτικό επίπεδο, το Internet μπορεί να αποτελέσει το μέσο για την ενδυνάμωση της δημοκρατίας, της ελευθερίας του λόγου και της κοινωνικής ισότητας. Είναι βεβαίως υπευθυνότητα όλων μας να διασφαλίσουμε το ότι θα χρησιμοποιούνται οι τεχνολογίες με τρόπο τέτοιο ώστε να βοηθούν στην επίτευξη των στόχων του ανθρώπου για καλύτερη και ευτυχέστερη διαβίωση. Η τεχνολογία μπορεί να συμβάλλει στην ανθρώπινη πρόοδο, να βοηθήσει στη μείωση της φτώχειας καθώς και στη βελτίωση των ατομικών ελευθεριών, αφού εκτός από βήμα για ελεύθερη έκφραση αποτελεί και μέσο άσκησης πίεσης για να δοθεί λύση σε περιπτώσεις καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Λίγες από αυτές τις πρωτοβουλίες έχουν κατευθυνθεί προς την επέκταση της τοπικής ικανότητας για ανάπτυξη, διαχείριση και διατήρηση ικανοτήτων ICT, παρόλο που αρκετοί πόροι ανάπτυξης έχουν ξοδευτεί στη δημιουργία υποδομής ICT και σημείων πρόσβασης.

Το γεφύρωμα του ψηφιακού χάσματος, έχει σαφώς ως ένα στόχο να εξασφαλίσει ότι ο καθένας έχει πρόσβαση στα καταναλωτικά αγαθά και τις ηλεκτρονικές αγορές. Κάτι τέτοιο, ωστόσο, δεν είναι αρκετό για τη γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος. Πρέπει να υπάρξει ορθή χρήση αυτής της πρόσβασης από όλους τους πληθυσμούς και τις κοινότητες. Οι απαραίτητοι πόροι θα μπορούσαν και πρέπει να κατευθυνθούν στην ανάπτυξη των χρήσιμων και χρησιμοποιήσιμων εφαρμογών για εκείνους για τους οποίους τέτοιες εφαρμογές είναι άμεσου οφέλους. Αυτό που απαιτείται για να γεφυρωθεί το ψηφιακό χάσμα είναι τόσο η πρόσβαση όσο και η χρήση της τεχνολογίας να συνδυαστούν με έναν αποτελεσματικό τρόπο, ούτως ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις πραγματικές ανάγκες των χωρών.

Πρέπει λοιπόν να μιλάμε για "ψηφιακό χάσμα" στην Ελλάδα ή μπορούμε να είμαστε ικανοποιημένοι ως πολίτες για την ένταξη της χώρας μας σε μια νέα ψηφιακή εποχή που επιφέρει λογικά ανατροπές και ορίζει νέους κανόνες σε όλους τους τομείς και φυσικά στον τομέα της παιδείας; Το ερώτημα είναι αν τελικά οι πολίτες της χώρας μας έχουν αντιληφθεί σε βάθος πόσο απαραίτητη είναι αυτή για τον ερχομό μιας πραγματικής προόδου σε όλους τους τομείς και κυρίως της παιδείας (**ΒΛΕΠΕ ΕΝΟΤΗΤΑ 10: ΕΡΕΥΝΑ**). Για την γεφύρωση ωστόσο τόσο του "ψηφιακού χάσματος" όσο και του "χάσματος" σε πολλούς άλλους σημαντικούς τομείς οι σημερινοί πολίτες και θα πρέπει να αποκτήσουν τις οκτώ βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης όπως αυτές ορίζονται από το ευρωπαϊκό πλαίσιο. Αυτές είναι αναγκαίες για την προσωπική ολοκλήρωση του ενεργού πολίτη, την κοινωνική ένταξη και την απασχολησιμότητα σε μια κοινωνία της γνώσης. Μεταξύ αυτών:

- ✓ η επικοινωνία στη μητρική γλώσσα
- ✓ η επικοινωνία σε ξένες γλώσσες
- ✓ η μαθηματική ικανότητα και βασικές ικανότητες στις φυσικές επιστήμες και την τεχνολογία
- ✓ η ψηφιακή δεξιότητα κλπ.

Το ουσιαστικό θέμα δεν είναι απλά να γίνεται λόγος για την εξάλειψη του ψηφιακού χάσματος, αλλά για την υιοθέτηση μιας συνείδησης για μια διά βίου μάθηση. Μόνο η αλλαγή της νοοτροπίας για μια συνεχιζόμενη μάθηση θα μπορέσει να μας οδηγήσει από

μια επιφανειακή δεξιότητα χρήσης της τεχνολογίας σε μια βαθειά και ουσιαστική χρήση αυτής αρχικά στην εκπαίδευση και την έρευνα αλλά και ακολούθως και σε άλλους σημαντικούς τομείς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- [1] Asian Development Bank. "Toward e-Development in Asia and the Pacific: A Strategic Approach for Information and Communication Technology". Manila: Strategy and Policy Department, ADB, στο <http://adb.org/Documents/Policies/ICT/default.asp?p=policies>, 2003.
- [2] Aviram, A. and J. Richardson. "Upon What Does the Turtle Stand: Rethinking Education for the Digital Age". Berlin: Springer, 2004.
- [3] Business Software Alliance. "Piracy study: Trends in software piracy, 1994–2002". Washington D.C.: Business Software Alliance, 2003
- [4] Canadian International Development Agency. "CIDA's Strategy on Knowledge for Development through Information and Communication Technologies," στο <http://www.acdi-cida.gc.ca/ict> , n.d.
- [5] Clement, A. and L. Shade "The Access Rainbow: Conceptualizing Universal Access to the Information/Communications Infrastructure". Information Policy Research Program, Faculty of Information Studies, University of Toronto. Ontario (CA): 1998
- [6] Colombo, U. and G. Lanzavecchia. "The Transition to an Information Society: How do We Manage the Change? What can R & D Contribute?". In Bjorn-Adersen, N. Earl, M. Holst, O. and E. Mumford. "Information Society: For Richer, for Poorer". Amsterdam: North-Holland Publish Company, 1982.
- [7] Combest, J. "The Inalienable Right to High-Speed Internet Access". Show-Me Daily, (5 Αυγούστου), στο www.showmedaily.org/2010/08/the-inalienable-right-to-high.html , 2010.
- [8] Compaine, B.J. "The Digital Divide: Facing a Crisis or Creating a Myth". Cambridge (MA): The MIT Press, 2001.
- [9] DeFerranti, D. Perry, G. E. Gill, I. S. Maloney, W. F. Sanchez-Paramo, C. Guasch, J. L. and N. Schady. "Closing the Gap in Education and Technology". Washington (DC): World Bank Publications, 2003.
- [10] Digital Divide. "Μορφές του Ψηφιακού Χάσματος". Digital Divide, στο <http://www.digitaldivide.gr/node/3>
- [11] Escobar, A. "Encountering Development: The Making and Unmaking of the Third World". Princeton (NJ): Princeton University Press, 1995
- [12] Fine, B. 2001. "Neither the Washington nor the post-Washington Consensus: An Introduction," London: Routledge, 2001.

- [13] Gurstein, M. "Effective Use: A Community Informatics Strategy Beyond the Digital Divide". (1 Δεκεμβρίου), First Monday, v.8 (12), στο <http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/1107/1027>, 2007.
- [14] Haynes, J. "Democracy and Civil Society in the Third World". Cambridge: Blackwell, 1997.
- [15] Hearden, P. "Architects of Globalism: Building a New World Order During World War II". Fayetteville (NC): University of Arkansas Press, 2002
- [16] INFOSOC.GR, "Η Επιτροπή αναζητεί Συμμάχους στο Φόρουμ της Αθήνας για την ΚτΠ". Infosoc, τεύχος 43, στο www.infosoc.gr/NR/rdonlyres/8CD2C041-531D.../INFOSOCT43.pdf, Απρίλιος 2006.
- [17] Jensen, M. "The Current Status of Information and Communications Technologies in Africa". Information and Communication Technologies for African Development, 2003.
- [18] Kuttan, A. and L. Petters. "From Digital Divide to Digital Opportunity". Lanham (MD): The Scarecrow Press, 2003.
- [19] Lebert, J. "Wiring Human Rights Activism: Amnesty International and the Challenges of Information and Communication Technologies" in: Mcaughey, M. and M. Ayers. "Cyberactivism: Online Activism in Theory and Practice". London: Routledge, 2003.
- [20] Luyt, B. "Who Benefits from the Digital Divide?". (2 Αυγούστου) First Monday, στο http://firstmonday.org/issues/issue9_8/luyt/index.html . volume 9 (8), 2004.
- [21] Marchant, G. E. Allenby, B. R. and J. R. Henkert. "The Growing Gap Between Emerging Technologies and Legal-Ethical Oversight: The Pacing Problem". Berlin: Springer, 2011.
- [22] Mathews, J. "Power Shift". Foreign Affairs, v.76 (1), 1997.
- [23] Meller, P. "Europe's Digital Divide is North-South". (8 Δεκεμβρίου), PCWorld, στο http://www.pcworld.com/article/184014/europes_digital_divide_is_northsouth.html, 2009
- [24] Mieszkowski, K. "White-collar sweatshop". Salon (2 Ιουλίου), στο <http://www.salon.com/tech/feature/2003/07/02/outsourcing/print.html> , 2003.
- [25] Monkiewicz, J. "International Technology Flows and the Technology Gap: The Experience of Eastern European Socialist Countries in International Perspective". Cambridge(MA): Westview Press, 1987.
- [26] Mossberger, K. Tolbert, C. J. and M. Stansbury. "Virtual Inequality: Beyond the Digital Divide". Washington (DC): Georgetown University Press, 2003.

- [27] Natividad, B. "Outsourcing Fair Seen as Boosting RP as Nice Market". BusinessWorld (17 Φεβρουαρίου), 2004.
- [28] Norris, P. "Digital Divide: Civic Engagement Information Poverty and the Internet Worldwide". Cambridge (UK): Cambridge University Press, 2001.
- [29] Papert, S. "The Connected Family: Bridging the Digital Generation Gap". Lanham (MD): Taylor Trade Publishing, 1996.
- [30] Pieterse, J. N. "Development Theory: Deconstructions/reconstructions". London: Sage, 2001
- [31] PublicProfiler.org. "About the eSociety". PublicProfiler.org, στο <http://esociety.publicprofiler.org/esoc.php>
- [32] Ramonet, I. "Le Nouvel Ordre Internet" (25 Ιανουαρίου) Le Monde Diplomatique, στο <http://www.monde-diplomatique.fr/2004/01/RAMONET/10615>, 2004.
- [33] Salkowitz, R. "Generation Blend: Managing Across the Technology Age Gap". Hoboken(NJ): Wiley, 2008.
- [34] Servaes, J. "The European Information Society: a reality check". Bristol: Intellect Books, 2003.
- [35] Sesan, G. "ICTs for Development: A Social Entrepreneur's Perspective". (20 Φεβρουαρίου), EWB-UK Research Conference 2009, στο www.ewb-uk.org/system/files/Gbenga+Sesan+report.pdf , 2009.
- [36] Thioume, R. M. "Information and Communication Technologies for Development in Africa". Ottawa: IDRC, 2003.
- [37] Warschauer, M. "Technology and Social Inclusion: Rethinking the Digital Divide. Cambridge", London: The MIT Press, 2003.
- [38] Waters, D. and J. Garrett. "Preserving Digital Information: Report of the Task Force on Archiving of Digital Information". Washington: Commission on Preservation and Access, 1996.
- [39] Wood, J. B. "Complexity Avalanche: Overcoming the Threat to Technology Adaptation". Atlanta (GA): Point B Inc, 2009.
- [40] World Summit on the Information Society. "Geneva Declaration of Principles". (10-12 Δεκεμβρίου) στο http://www.itu.int/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=1161/0, 2003.
- [41] Youtie, J. Shapira, P. and G. Laudeman. "Supply Demand and ICT-based Services: A Local Level Perspective". Journal Telecommunication Policy, v.31(6.7), 2007

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- [1] Αλιμήσης, Δ. "Ο υπολογιστής ως εργαλείο παραγωγικότητας, πληροφόρησης και επικοινωνίας στην εκπαίδευση". Αθήνα: Εκδόσεις Ίων, 2003.
- [2] Βενέρης, Γ. "Η Πληροφορική Επανάσταση". Αθήνα: Νέα Σύνορα, 1986
- [3] Βικιπαιδεία. "Ψηφιακό Χάσμα". Βικιπαιδεία, στο <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A8%CE%B7%CF%86%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8C%CF%87%CE%AC%CF%83%CE%BC%CE%B1>
- [4] Γιαννακόπουλος, Κ. "Εικονικές Κοινότητες: Μια Κοινωνιολογική Προσέγγιση του Διαδικτύου". Αθήνα: Παπαζήσης, 2005
- [5] Δεληγιάνης, Γ. "Η Κοινωνία της Πληροφορίας και ο Ρόλος των Διαδραστικών Πολυμέσων". Αθήνα: Εκδόσεις Fagotto, 2006.
- [6] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. "Κοινοβουλευτικές Ερωτήσεις: Απάντηση της κας Reding εξ ονόματος της Επιτροπής". (19 Ιανουαρίου) στο <http://europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-20054437&language=EL>, 2006.
- [7] Καμάρας, Δ. "Ψηφιακές Στρατηγικές για το Κράτος, την Πολιτική και την Οικονομία". (2 Φεβρουαρίου) στο http://kamaras.blogspot.com/2004/02/blog-post_02.html, 2004.
- [8] Κάλλας, Γ. "Η Κοινωνία της Πληροφορίας και ο νέος Ρόλος των Κοινωνικών Επιστημών". Αθήνα: Νεφέλη, 2006
- [9] Καρούμπαλος, Κ. "Θεωρία της Πληροφορίας και Φυσικές Επιστήμες". Αθήνα: Gutenberg, 1979.
- [10] Μητακίδης, Γ. "Οι Νέες Τεχνολογίες και το Ψηφιακό Χάσμα" στο http://nicomedia.math.upatras.gr/.../Metakides_NeesTexnologies&PsifiakoXasma.pdf, Ιανουάριος 2002.
- [11] Μυλωνάκη, Γ. "Ψηφιακό Χάσμα αλλά λόγω... επιλογής". (25 Σεπτεμβρίου) Ελευθεροτυπία, στο www.enet.gr/online/online_text/c=112,dt=25.09.2003,id=27378468, 2003.
- [12] Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή Ελλάδος. "Γνώμη της Ο.Κ.Ε.: Νέες Γνώσεις-Νέες Απασχολήσεις: Τα Αποτελέσματα των νέων Τεχνολογιών". (18 Δεκεμβρίου) στο www.oke.gr/opinion/op_85_02.pdf, 2002.
- [13] Παναγιωτακόπουλος, Χ. Θ. "Από τις Αριθμομηχανές στην κοινωνία της Πληροφορίας". Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2009.

- [14] Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας. "Ευρυζωνικότητα στην Ελλάδα: Κατάσταση και Προοπτικές" (6 Ιουλίου) στο www.observatory.gr/files/meletes/Broadband_Deliverable_2.pdf, 2006.
- [15] Σουγκάρτ, Ν. Βασιλάκος, Ν. Γαλδάδας, Α. Ζώτος, Γ. Καφαντάρης, Τ. Και Θ. Λάϊνας. "Γεφυρώνουμε το Ψηφιακό Χάσμα". (16 Μαΐου) Το Βήμα Οικονομία, στο <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=158986>, 2004.
- [16] Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Πληροφορικής και Επικοινωνιών Ελλάδος. "Πλάνο Δράσης για την Ανάπτυξη του Internet στην Ελλάδα: Επιτελική Σύνοψη". στο http://www.sepe.gr/files/news/SEPE_Meleti_Internet.pdf, 2005.
- [17] Χαραλάμπης, Δ. Βιδάλης, Τ. Κανελλοπούλου, Κ. "Τηλεπικοινωνίες στην Κοινωνία της Πληροφορίας". Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2003.
- [18] Χτούρης, Σ. Ν. "Μεταβιομηχανική Κοινωνία και η Κοινωνία της Πληροφορίας". Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1997.
- [19] WeeklyTelecom.gr "Eurostat: Προτελευταία η Ελλάδα στη διείσδυση του Internet στα νοικοκυριά". Weekly Telecom, τεύχος 45 (9 Δεκεμβρίου) στο http://www.weeklytelecom.gr/?action=newsletter&disp_issue=292, 2009